

Μελέτη Περιβάλλοντος Γ' Δημοτικού

Τόμος 2ος

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Παναγιώτης Κόκκοτας,

Ομότιμος Καθηγητής του Παν/μίου Αθηνών

Δημ. Αλεξόπουλος, *Εκπαιδευτικός*

Αικατερίνη Μαλαμίτσα, *Εκπ/κός*

Γεώργιος Μαντάς, *Εκπαιδευτικός*

Μαρία Παλαμαρά, *Εκπαιδευτικός*

Παναγιώτα Παναγιωτάκη, *Εκπ/κός*

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Ευγενία Φλογαΐτη,

Αναπλ. Καθηγ. του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ευαγγελία Κανταρτζή, *Σχολική Σύμβουλος*

Δέσποινα Μουζαλά, *Εκπαιδευτικός*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Λεμονιά Αμαραντίδου, *Σκιτσογράφος – Εικονογράφος*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Χριστίνα Σπυροπούλου, *Φιλολόγος*

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Αλεξάνδρα Χ. Κουλουμπαρίση,

Σύμβ. του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Δημήτρης Γέρος, *Εικαστικός Καλλιτέχνης*

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ACCESS ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

*Ομάδα Εργασίας του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου
Μάθησης και Θρησκευμάτων*

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Παναγιώτης Κόκκοτας, Δημήτριος Αλεξόπουλος
Αικατερίνη Μαλαμίτσα, Γεώργιος Μαντάς
Μαρία Παλαμαρά, Παναγιώτα Παναγιωτάκη**

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

Μελέτη Περιβάλλοντος Γ' Δημοτικού

Τόμος 2ος

**Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία
Πράξεων 2.2.1.α: «Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

**Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ *Πρόεδρος του
Παιδαγωγ. Ινστιτούτου***

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και
παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με
βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το
Νηπιαγωγείο»**

**Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
*Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.***

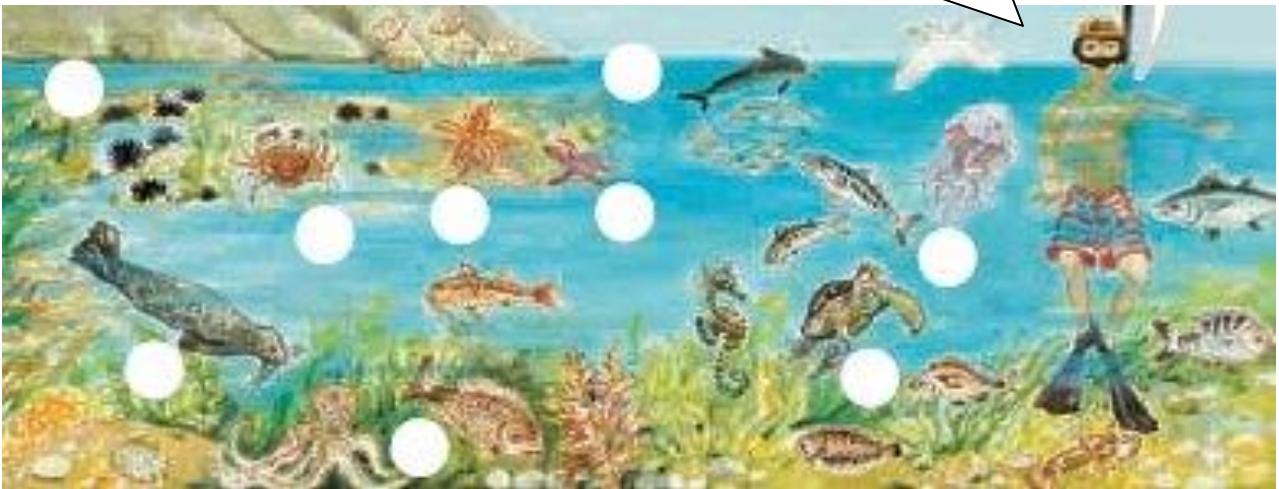
**Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
*Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.***

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό
Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.**

Μας αρέσει το καλοκαίρι να κάνουμε βουτιές με μάσκα στη θάλασσα; Τι βλέπουμε στο βυθό; Ποια ζώα ζουν στην θάλασσα;

1

Το ταξίδι στον ελληνικό βυθό σίγουρα θα είναι μαγικό!

Παρατηρούμε την εικόνα και συζητάμε:

- ✓ Ποια ζώα αναγνωρίζουμε;
- ✓ Έχουμε δει από κοντά κάποιο από αυτά;
- ✓ Περιγράφουμε ένα από αυτά.

2

α) Συζητάμε και συμπληρώνουμε στους κενούς κύκλους της εικόνας το σωστό αριθμό:

1. δελφίνι, 2. αστερίας, 3. χταπόδι, 4. καβούρι,
5. χελώνα καρέτα-καρέτα, 6. φώκια μονάχους - μονάχους,
7. μέδουσα, 8. αχινός.

Ανακοινώνουμε στην τάξη τι γνωρίζουμε γι' αυτά.

β) Δοκιμάζουμε να φτιάξουμε ένα μικρό ενυδρείο στην τάξη μας. Τοποθετούμε σε μια γυάλα με νερό μικρά ψάρια και άλλα ζώα της θάλασσας και τα παρατηρούμε.

γλάρος

φώκια

αστερίας

δελφίνι

χελώνα

3

Θα χρειαστούμε εγκυκλοπαίδια, εικόνες, βιβλία για τα ζώα της θάλασσας κ.ά.

α) Επιλέγουμε μία από τις καρτέλες με ζώα της θάλασσας.

ψάρια

αχινός

χταπόδι

σουπιά

κάβουρας

β) Ερευνούμε για καθένα από τα ζώα που είναι γραμμένα στις καρτέλες της προηγούμενης σελίδας:

- ✓ Πώς προστατεύεται από τους εχθρούς του;
- ✓ Τι τρώει; Πώς βρίσκει την τροφή του;
- ✓ Πώς προσαρμόζεται στο περιβάλλον όπου ζει;

Ανακοινώνουμε στην τάξη τα αποτελέσματα της έρευνάς μας και τα συμπεράσματά μας.

Αξίζει να διαβάσουμε

Η θάλασσα φιλοξενεί έναν ολόκληρο κόσμο από φυτά και ζώα, που έχει μεγάλη ποικιλία. Αυτός είναι ο κόσμος του αλμυρού νερού.

Σε μικρό βάθος κοντά στις ακτές της Ελλάδας συναντούμε αχινούς, χταπόδια, καβούρια, μικρά ψάρια, φύκια και τόσα άλλα. Στα πελάγη, όπου το βάθος είναι μεγαλύτερο, συναντάμε και μεγαλύτερα ψάρια, όπως τσιπούρες, συναγρίδες, ξιφίες.

Όλα τα ζώα της θάλασσας έχουν «όπλα» και τρόπους για να προσαρμόζονται στο φυσικό τους περιβάλλον, να βρίσκουν δηλαδή την τροφή τους και να προστατεύονται από τους εχθρούς τους. Για παράδειγμα, τα ψάρια έχουν μακρόστενο σώμα, πτερύγια και ουρά, για να κολυμπούν γρήγορα στο νερό.

14*, 15

- ❄ Τι ήχους από ζώα μπορούμε ν' ακούσουμε σε μια λίμνη ή σ' ένα ποτάμι;
- ❄ Ποια ζώα ζουν σε λίμνες και ποτάμια;

1

Ας επιλέξουμε ένα ζώο της λίμνης ή του ποταμού κι ας προσπαθήσουμε όλοι μαζί να μιμηθούμε τη φωνή του.

2

Παρατηρούμε την εικόνα και συζητάμε:

- ✓ Ποια από τα ζώα της εικόνας αναγνωρίζουμε;
- ✓ Έχουμε δει από κοντά κάποιο από αυτά; Το περιγράφουμε με λίγες προτάσεις στο σημειωματάριό μας.

3 Ο βάτραχος, ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται, αλλάζει χρώμα. Πώς ερμηνεύεται αυτό;

4 Μελετάμε ένα από τα παρακάτω θέματα:

α) Γράφουμε στο σημειωματάριό μας τα ζώα της εικόνας της προηγούμενης σελίδας. Ταξινομούμε τα ζώα που γράψαμε στις παρακάτω κατηγορίες σύμφωνα με τον τόπο όπου ζουν:

- ✓ Ζώα που ζουν μέσα στο νερό της λίμνης.
- ✓ Ζώα που ζουν στο έδαφος γύρω από τη λίμνη.
- ✓ Ζώα που πετούν κοντά και πάνω από τη λίμνη.
- ✓ Ζώα που ζουν και μέσα στο νερό και έξω από αυτό (αμφίβια).

Θα χρειαστούμε εγκυκλοπαίδεια, εικόνες, βιβλία για τα ζώα που ζουν στις λίμνες και στα ποτάμια κ.ά.

β) Γράφουμε στο σημειωματάριό μας πώς τρέφονται τα παραπάνω ζώα.

γ) Επιλέγουμε ένα ζώο της λίμνης ή του ποταμού και φτιάχνουμε την «ταυτότητά» του:

Όνομασία ζώου .....

Μέγεθος (μικρό - μεγάλο) .....

Περιγραφή .....

.....

.....

Περιβάλλον όπου ζει .....

Τι τρώει .....

.....

Ανακοινώνουμε στην τάξη τα συμπεράσματά μας.

Αξίζει να διαβάσουμε

Στις λίμνες και στα ποτάμια του τόπου μας ζουν πολλά και διαφορετικά ζώα. Είναι ο κόσμος του «γλυκού» νερού. Τέτοια ζώα είναι ψάρια όπως ο κυπρίνος, ο κέφαλος, το χέλι, η πέστροφα, η πέρκα, πουλιά όπως οι πελεκάνοι, οι αγριόπαπιες, οι ερωδιοί, οι νερόκοτες, οι κύκνοι και πολλά ακόμη.

Ο βάτραχος είναι ένα ζώο που συναντάμε συχνά στις λίμνες και στα ποτάμια. Ζει στο νερό αλλά και στη στεριά. Τα ζώα που μπορούν να ζουν μ' αυτόν τον τρόπο λέγονται αμφίβια.

Στις άκρες των λιμνών φτιάχνουν τις φωλιές τους ζώα όπως οι βίδρες, οι κάστορες και άλλα.

Στις λίμνες και στα ποτάμια ζουν πάρα πολλά έντομα, όπως τα κουνούπια και οι λιβελούλες, με τα οποία τρέφονται τα πουλιά και οι βάτραχοι.

Τα ζώα του γλυκού νερού έχουν τα δικά τους χαρακτηριστικά, που τα βοηθούν να επιβιώνουν στο περιβάλλον τους. Για παράδειγμα, ο πελεκάνος έχει μακρύ ράμφος, για να μπορεί να πιάνει τα ψάρια.

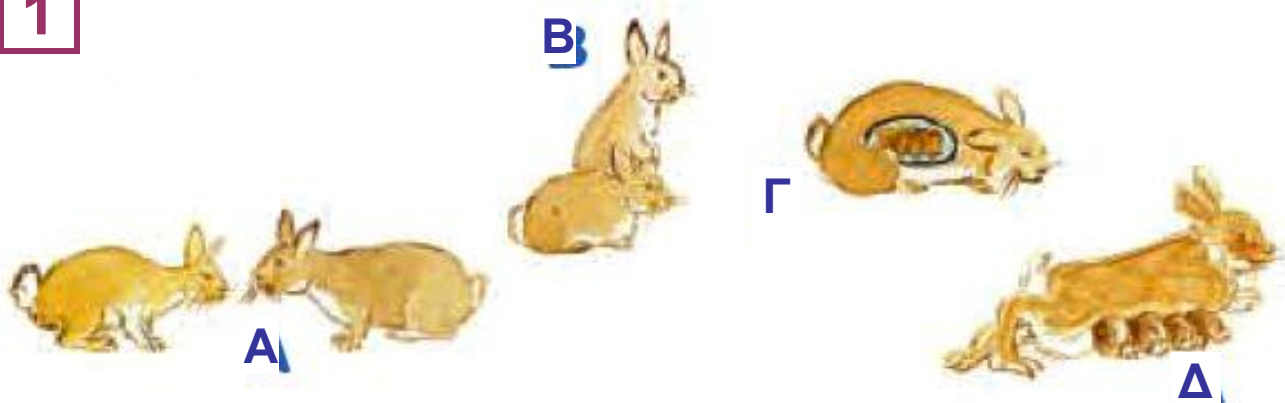

16, 17, 18*

Την άνοιξη ένα ζευγάρι χελιδόνια ήρθε και έχτισε τη φωλιά του στο μπαλκόνι του Ορφέα. Ύστερα από λίγο καιρό στη φωλιά ακούστηκαν τιτιβίσματα από μικρά χελιδόνια.

- ❁ Πώς γεννήθηκαν τα χελιδόνια;
- ❁ Πώς πολλαπλασιάζονται άλλα ζώα;

1

Παρατηρούμε τις εικόνες Α, Β, Γ, Δ και συζητάμε:

- α) Πώς δημιουργούνται τα κουνελάκια στην κοιλιά της μαμάς τους;
- β) Πώς τρέφονται μέχρι να γεννηθούν;
- γ) Πώς τρέφονται μετά, μέχρι να μεγαλώσουν;
- δ) Πού μοιάζουν;

Ανακοινώνουμε στην τάξη τα συμπεράσματά μας.

2

Ποια ζώα
ονομάζουμε
θηλαστικά;

3

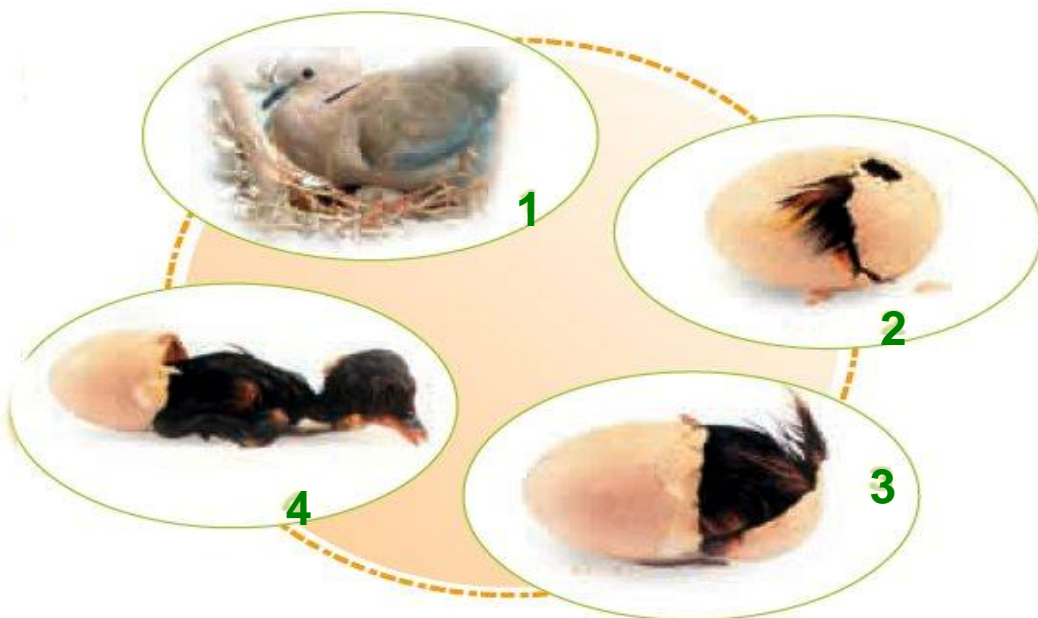

Αναζητούμε στο λεξικό της τάξης τι σημαίνει η λέξη θηλαστικό και απαντάμε στην ερώτηση του Ορφέα.

Γράφουμε στο σημειωματάριό μας ονόματα θηλαστικών που ζουν κοντά στον άνθρωπο, στο δάσος, στη θάλασσα.

4

α) Παρατηρούμε τις εικόνες 1, 2, 3, 4 στην προηγούμενη σελίδα και συζητάμε: Πώς πολλαπλασιάζονται τα πτηνά;

β) Πώς τρέφονται τα μικρά τους μέχρι να σπάσουν το τσόφλι και να βγουν έξω;

γ) Ποια άλλα ζώα γεννούν αυγά;

5

Επιλέγουμε και μελετάμε ένα από τα παρακάτω ζευγάρια ζώων:

αγελάδα - ταύρος, κότα - κόκορας,

αρσενική χελώνα - θηλυκή χελώνα,

αρσενικός πελαργός - θηλυκός πελαργός, γάτος - γάτα

Θα χρειαστούμε εγκυκλοπαίδεια, εικόνες, βιβλία για τα ζώα κ.ά.

✓ Πώς γεννιούνται τα μικρά τους;

✓ Πώς τα φροντίζουν οι γονείς τους;

Ανακοινώνουμε στην τάξη.

6

Ταξινομούμε τα ζώα που γνωρίζουμε σε δύο κατηγορίες: η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει ζώα που γεννούν μικρά και η δεύτερη ζώα που γεννούν αυγά.

Ζώα που γεννούν μικρά	Ζώα που γεννούν αυγά

Αξίζει να διαβάσουμε

Ένα αρσενικό και ένα θηλυκό ζώο ζευγαρώνουν. Από το ζευγάρι αυτό γεννιέται ένα μικρό ζωάκι. Το ζώο αυτό θα μοιάζει και στο αρσενικό και στο θηλυκό, θα μοιάζει δηλαδή στους γονείς του.

Όλα τα θηλαστικά γεννούν ζωάκια, που σχηματίζονται και αναπτύσσονται μέσα στο σώμα της μητέρας τους. Όταν γεννιούνται τρέφονται από το γάλα της (θηλάζουν).

Τα πτηνά, τα ψάρια, τα έντομα, αρκετά ερπετά και άλλα ζώα γεννούν αυγά. Το νέο ζωάκι σχηματίζεται στο εσωτερικό του αυγού κι όταν αναπτυχθεί σπάει το τσόφλι και βγαίνει.

19, 20*

Ανασκόπηση

1

Αξίζει να διαβάσουμε... και να συμπληρώσουμε

Τα φυτά που καλλιεργούμε στη χώρα μας είναι πολλά. Η ελιά, το αμπέλι, τα δημητριακά, τα εσπεριδοειδή και τα κηπευτικά είναι μερικά από αυτά. Τα φυτά έχουν ρίζα, φύλλα και βλαστό και τα χωρίζουμε σε διάφορες κατηγορίες. Για παράδειγμα, ανάλογα με το ύψος και τη μορφή του βλαστού τα ονομάζουμε πόες, θάμνους ή δέντρα. **Σε ποιες άλλες ομάδες τα χωρίζουμε;**

Τα φυτά προσαρμόζονται στο περιβάλλον, ώστε να μπορούν να ζουν ακόμη και σε δύσκολες συνθήκες.

Τα ζώα που ζουν στη χώρα μας είναι πολλά. Τα κατοικίδια είναι τα ζώα που εξημέρωσε ο άνθρωπος για να παίρνει τα προϊόντα τους, να τον βοηθούν σε διάφορες δουλειές ή να τα έχει συντροφιά. **Ποια προϊόντα μας δίνουν;**

Τα ζώα που ζουν στο δάσος προσαρμόζονται στο περιβάλλον τους με διάφορους τρόπους. Για παράδειγμα, κάποια απ' αυτά πέφτουν σε χειμερία νάρκη. **Ποια ζώα είναι αυτά;**

Στις θάλασσες, τις λίμνες και τα ποτάμια ζουν τα υδρόβια ζώα. Όλα προσαρμόζονται για να ζουν στο περιβάλλον του νερού. **Πώς προσαρμόζονται;**

Άλλα ζώα γεννούν αυγά, από τα οποία αργότερα θα βγουν μικρά ζώα, ενώ άλλα γεννούν μικρά ζώα.

Ποια ζώα γεννούν αυγά και ποια γεννούν μικρά ζώα;

2 Βασικό λεξιλόγιο

ελαιόλαδο, αμπελώνας, τρύγος, δημητριακά, εσπεριδοειδή, ρίζα, βλαστός, φύλλα, πόες, θάμνοι, δέντρα, οπωροφόρα, αρωματικά, κατοικίδια, χειμερία νάρκη, προσαρμογή

3

Πηγαίνουμε στη «ζωγραφιά από λέξεις» και συμπληρώνουμε.

4

Πώς φτάσαμε ως εδώ;

Τι μας
άρεσε;

Τι μας
δυσκόλεψε;

Τι άλλο θα θέλαμε
να μελετήσουμε;

Δραστηριότητες
της Ανασκόπησης

Μια «ζωγραφιά από λέξεις»

Κεφάλαιο 1 Από πού παίρνουμε ενέργεια;

Γιατί είναι απαραίτητη η τροφή στη ζωή μας;

1

Τι δίνει η βενζίνη στο αυτοκίνητο;

Η βενζίνη δίνει την ενέργεια που χρειάζεται το αυτοκίνητο για να λειτουργεί και να κινείται.

«Τα παιδιά πριν φύγουν για το σχολείο είναι απαραίτητο να φάνε το πρωινό τους».

α) Τι χρειάζονται τα παιδιά για μεγαλώσουν; Δικαιολογούμε τις απόψεις μας χρησιμοποιώντας και τη λέξη «ενέργεια».

«Το αυτοκίνητο για να λειτουργήσει χρειάζεται βενζίνη».

β) Συμφωνούμε ή διαφωνούμε με τις παραπάνω φράσεις; Δικαιολογούμε τις απόψεις μας χρησιμοποιώντας και τη λέξη «ενέργεια».

2

Οι άνθρωποι παίρνουμε την ενέργεια που χρειαζόμαστε από τις τροφές.

Πού βρήκαν όμως την ενέργεια οι τροφές της εικόνας; Εκφράζουμε τις απόψεις μας.

1

3 Το «ταξίδι» της ενέργειας

ΓΑΛΑ

α) Παρατηρούμε την εικόνα και συμπληρώνουμε το παρακάτω κείμενο:

Με την ενέργεια του ήλιου το χορτάρι ..... Η αγελάδα τρώει .....
Η αγελάδα παίρνει από την τροφή την .....
που χρειάζεται για να ζει και να παράγει, γάλα.
Τα παιδιά ..... το γάλα και παίρνουν
την ενέργεια που χρειάζονται για να ζουν και να
παίζουν.

β) Περιγράφουμε με δικά μας λόγια «Το ταξίδι της ενέργειας», δηλαδή από πού πήραν τελικά ενέργεια τα παιδιά της εικόνας στην προηγούμενη σελίδα και πού τη χρησιμοποίησαν.

4

Από τα παιχνίδια που έχουμε στο σπίτι μας, άλλα τα μετακινούμε εμείς και άλλα μπορούν να κινηθούν από μόνα τους.

✓ Από πού παίρνουν την ενέργεια που χρειάζονται;

Αξίζει να διαβάσουμε

Οι άνθρωποι, τα ζώα και τα φυτά χρειάζονται τροφή για να παίρνουν ενέργεια. Τα φυτά για να αναπτυχθούν παίρνουν ενέργεια από τον ήλιο. Κάποια ζώα τρώνε τα φυτά και μεγαλώνουν, γεννούν τα μικρά τους και παράγουν διάφορα προϊόντα, όπως γάλα, αυγά, κρέας κ.ά. Όλα αυτά μαζί αποτελούν την τροφή των ανθρώπων. Οι άνθρωποι για να κινούνται, για να εργάζονται, για να αναπτύσσονται και για να ζουν χρησιμοποιούν την ενέργεια που παίρνουν από την τροφή.

Συζητήσαμε ότι οι άνθρωποι για να ζουν χρειάζονται τροφή.

❁ Τι τρώνε τα φυτοφάγα ζώα και τι τα σαρκοφάγα;
Ας μελετήσουμε τις τροφικές αλυσίδες.

1 Ποιος τρώει ποιον;

α) Ενώνουμε με βέλη τις εικόνες των ζώων για να δείξουμε ποιος τρώει ποιον, κάνουμε δηλαδή τροφικές αλυσίδες.

β) Στις εικόνες φαίνεται επίσης πόσα μικρά αποκτούν περίπου τα διάφορα ζώα κάθε χρόνο.

Συζητάμε και εξηγούμε τους λόγους για τους οποίους πιστεύουμε ότι μερικά ζώα αποκτούν τόσα πολλά μικρά. Εκφράζουμε τις απόψεις μας.

2

α) Συζητάμε από πού παίρνει την ενέργεια που χρειάζεται το κάθε φυτό και ζώο της πυραμίδας.

β) Φανταζόμαστε τι θα συνέβαινε αν έλειπε μία σειρά από την πυραμίδα.

Αξίζει να διαβάσουμε

Οι ζωντανοί οργανισμοί χρειάζονται τροφή για να πάρουν ενέργεια. Κάποιοι απ' αυτούς τους οργανισμούς αποτελούν τροφή για κάποιους άλλους. Γι' αυτό όσοι τρώγονται, για να μην εξαφανιστούν, είναι περισσότεροι από αυτούς που τους τρώνε. Αν τους ζωγραφίζαμε με βάση «ποιος τρώει ποιον», θα σχηματιζόταν μια πυραμίδα. Όσο ανεβαίνουμε στην πυραμίδα, σε κάθε σκαλί της θα τοποθετούσαμε τους ζωντανούς οργανισμούς που για να ζήσουν χρειάζονται εκείνους που βρίσκονται στα προηγούμενα σκαλιά. Αυτό είναι μια τροφική πυραμίδα.

Αν λείπει κάποιο είδος σε μια τροφική πυραμίδα, τότε χαλάει η ισορροπία στη φύση. Για παράδειγμα, τα φίδια τρώνε τα ποντίκια. Αν λείψουν τα φίδια, τότε τα ποντίκια θα γίνουν πάρα πολλά. Έτσι, θα κάνουν μεγάλες καταστροφές στις καλλιέργειες και μπορεί να φέρουν πολλές αρρώστιες, επικίνδυνες για τους ανθρώπους.

2, 3*

Ανασκόπηση

1

Αξίζει να διαβάσουμε... και να συμπληρώσουμε

Η ενέργεια του ήλιου είναι απαραίτητη για να ζουν οι ζωντανοί οργανισμοί, δηλαδή τα φυτά και τα ζώα. Επίσης όλοι παίρνουν ενέργεια και από την τροφή για να αναπτυχθούν. Επειδή κάθε ζωντανός οργανισμός αποτελεί τροφή για κάποιους άλλους, όλα τα είδη φυτών και ζώων είναι απαραίτητα.

Ένα παράδειγμα τροφικής πυραμίδας είναι:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2

Βασικό λεξιλόγιο

ενέργεια, τροφή, τροφικές πυραμίδες,
ζωντανοί οργανισμοί, ισορροπία της φύσης

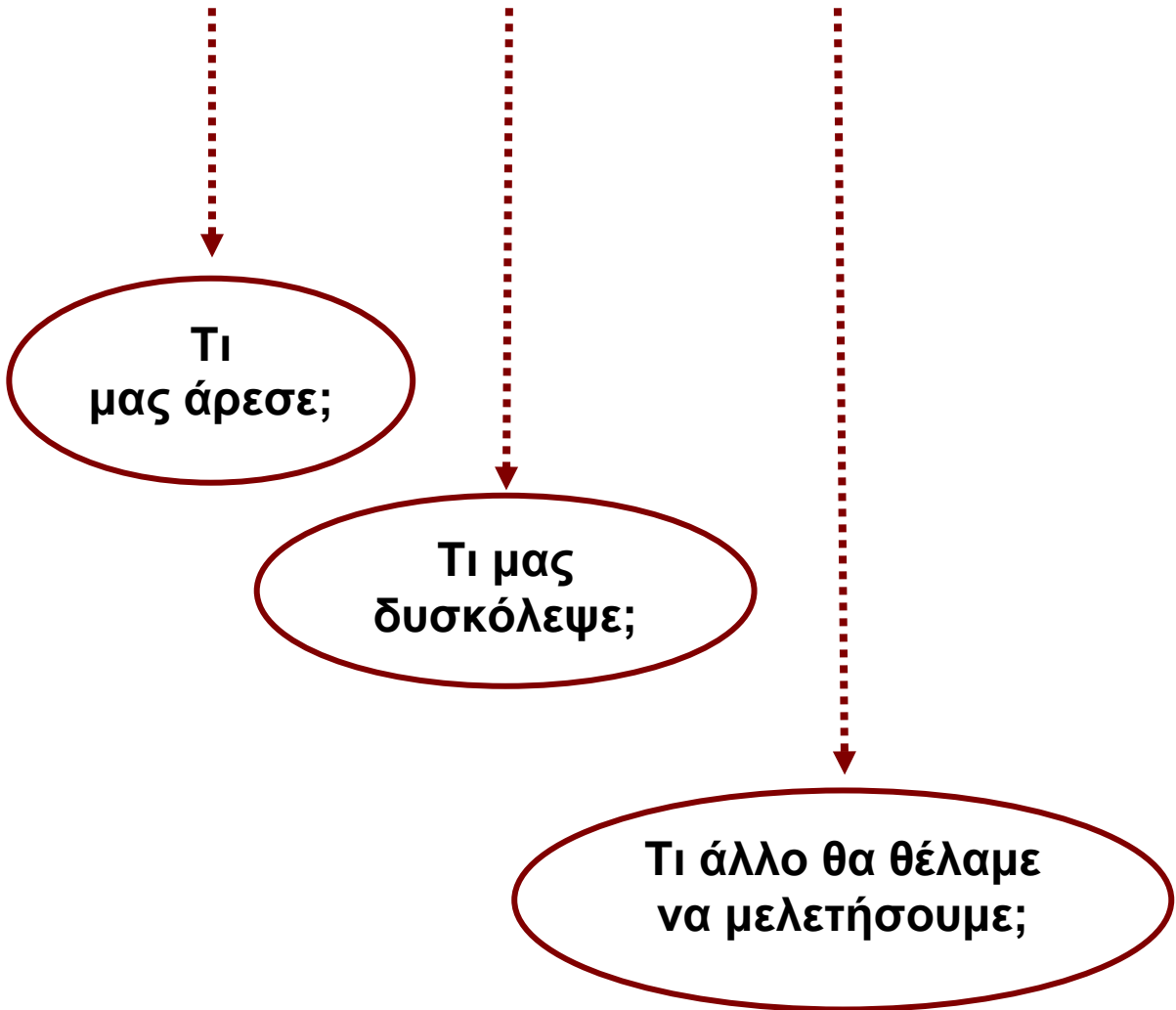
3

Πηγαίνουμε στη «ζωγραφιά από λέξεις» και συμπληρώνουμε.

4

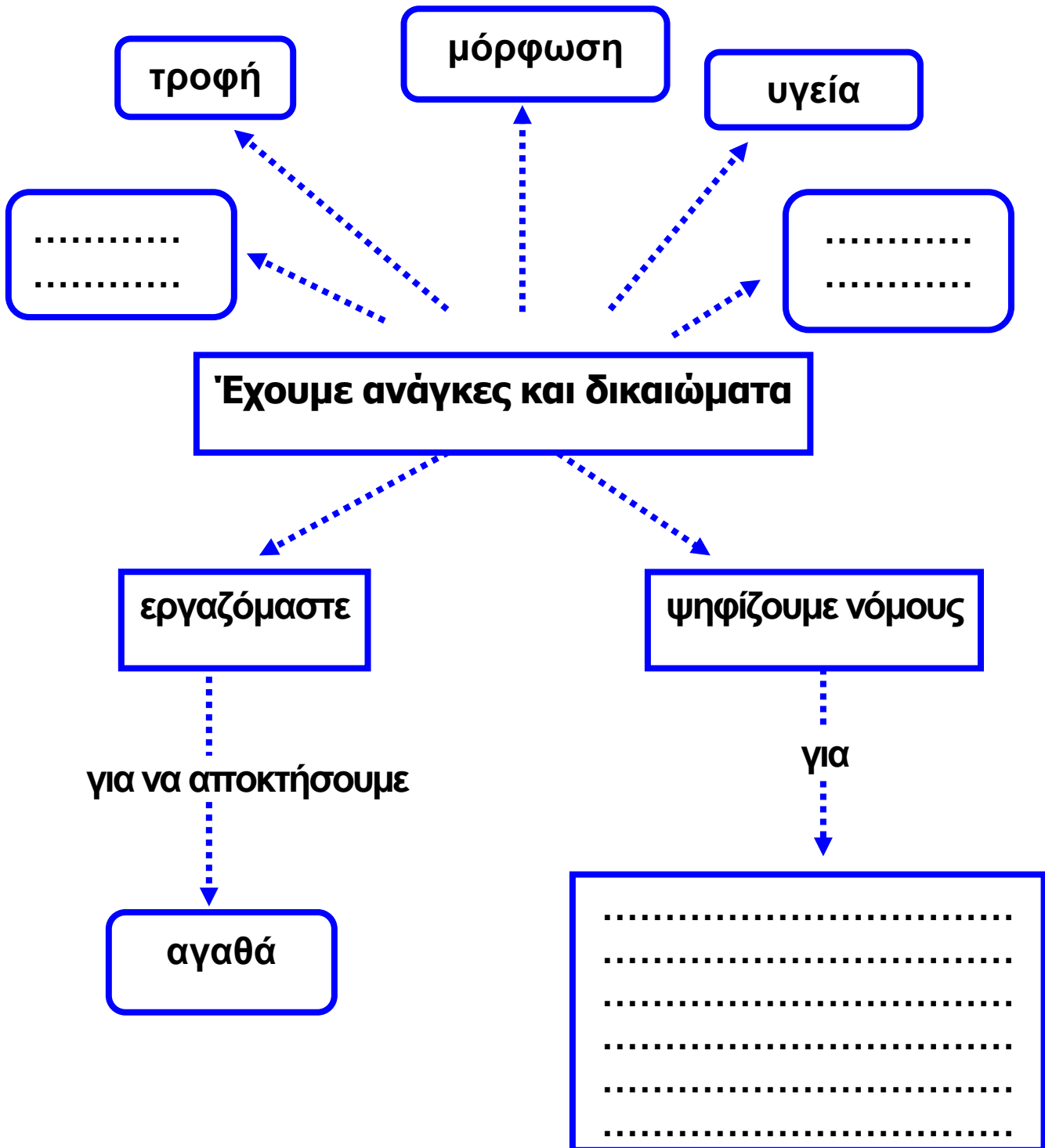
Πώς φτάσαμε ως εδώ;

Δραστηριότητες
της Ανασκόπησης

Ενότητα 6 Τι χρειαζόμαστε για να ζήσουμε

Μια «ζωγραφιά από λέξεις»

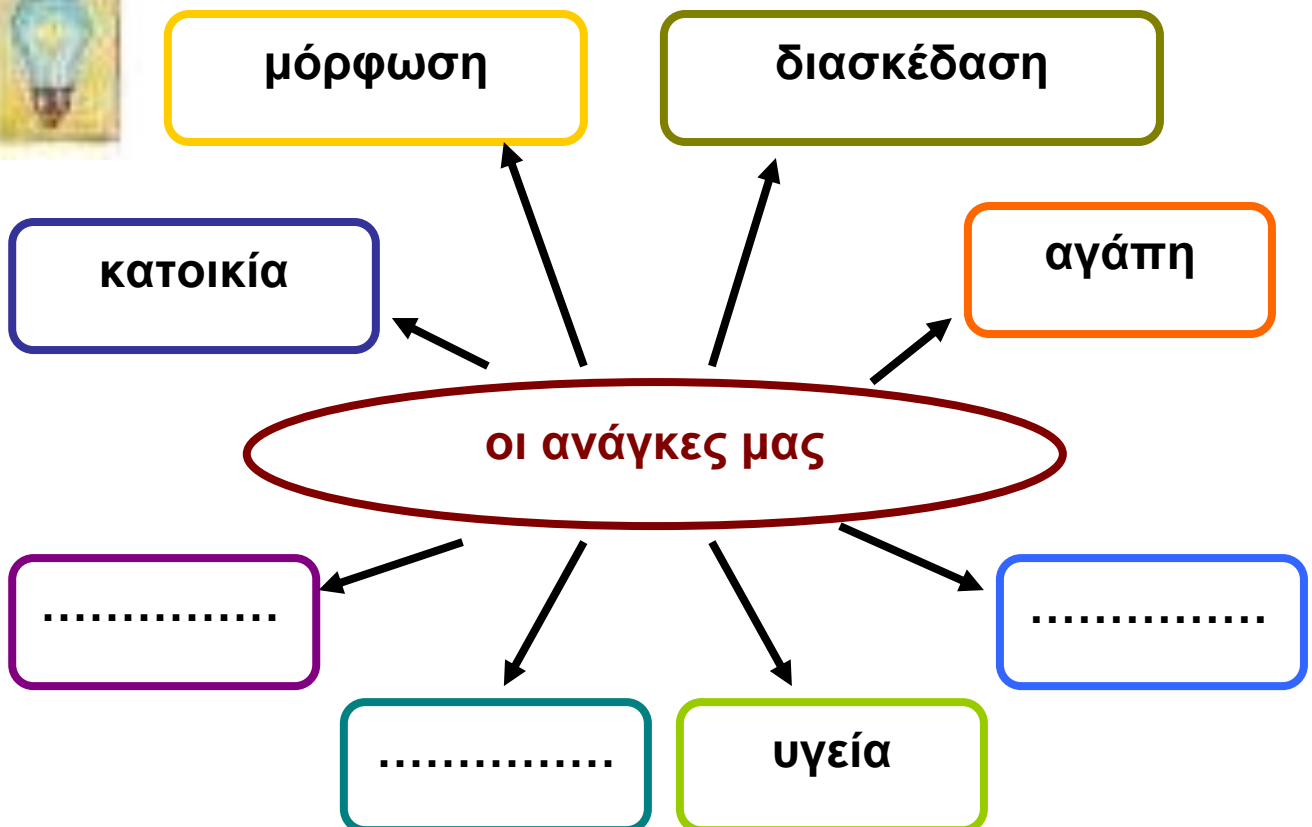
- * Τι κάνουμε όταν πεινάμε;
- * Γιατί, άραγε, νιώθουμε ευχάριστα όταν παίζουμε με τους φίλους μας;
- * Ποιες άλλες ανάγκες έχουμε;

1

α) Περιγράφουμε ένα πρωινό στο σχολείο ή ένα απόγευμα στο σπίτι μας. Τι δραστηριότητες κάνουμε; Ποιες ανάγκες μας ικανοποιούμε με αυτές;

β) Παρατηρούμε το σχήμα, συζητάμε και συμπληρώνουμε στα κενά και άλλες ανάγκες μας.

2**Ταξινομούμε τις ανάγκες σε δύο κατηγορίες:****ανάγκες**

που ικανοποιούμε για να ζούμε	που ικανοποιούμε για να ζούμε καλά

Αξίζει να διαβάσουμε

Οι άνθρωποι έχουμε ανάγκες. Υπάρχουν ανάγκες που είναι απαραίτητο να τις ικανοποιήσουμε για να ζήσουμε, όπως η τροφή, η κατοικία, το ντύσιμο και ο ύπνος.

Τις ανάγκες μας τις ικανοποιούμε με διάφορα αγαθά. Ταξινομούμε τα αγαθά σε δύο κατηγορίες: α) αυτά που παίρνουμε από τη φύση, όπως τα φρούτα, τα αυγά, τα λαχανικά και β) αυτά που παράγουν τα εργοστάσια, όπως τα παπούτσια, τα υφάσματα, τα παιχνίδια.

Για να αποκτήσουμε αγαθά, εργαζόμαστε και κερδίζουμε χρήματα.

Υπάρχουν όμως και άλλες ανάγκες, όπως η αγάπη, η διασκέδαση, το παιχνίδι, η μόρφωση. Αυτές τις ανάγκες τις ικανοποιούμε μέσα στην οικογένεια και στην κοινότητα όπου ζούμε.

1

Κεφάλαιο 2

Είμαστε παιδιά και έχουμε δικαιώματα

Ο Σίμος είναι 10 χρονών και εργάζεται σ' ένα βενζινάδικο. Η Ειρήνη, που είναι μαθήτρια της πρώτης δημοτικού, παίζει σ' ένα έργο στην τηλεόραση.

❁ Επιτρέπεται να εργάζονται τα παιδιά;

1

«...Όταν έστω και ένα μόνο παιδί στερείται τα δικαιώματά του, τότε ακυρώνεται η έννοια 'δικαιώματα του ανθρώπου'. Τα παιδιά χρειάζονται την αγάπη μας και τη φροντίδα μας όχι μόνο την παγκόσμια ημέρα του παιδιού, στις 11 Δεκεμβρίου, αλλά όλες τις ημέρες του χρόνου...»

Αντώνης Σαμαράκης

ΕΙΜΑΣΤΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΙ ΕΧΟΥΜΕ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ...

α) Διαβάζουμε το κείμενο και συζητάμε για τη λέξη «δικαιώματα».

β) Συμπληρώνουμε και με άλλα δικαιώματα μας τις πινακίδες που κρατούν στα χέρια τους τα παιδιά της εικόνας στην προηγούμενη σελίδα.

Ανακοινώνουμε στην τάξη όσα συζητήσαμε και συμπληρώσαμε.

2

α) Αναγνωρίζουμε το πρόβλημα

- ✓ Έχουμε δει, στη γειτονιά μας ή κάπου αλλού, κάποιο παιδί να εργάζεται; Τι δουλειά κάνει; Τι να το οδήγησε εκεί άραγε;
- ✓ Έχει τα ίδια δικαιώματα με άλλα παιδιά της ηλικίας του; Ποια δικαιώματα του στερείται;
- ✓ Συμβαίνει αυτό κι αλλού στον κόσμο;

β) Ενημερωνόμαστε

- ✓ Επιτρέπεται να εργάζονται τα παιδιά;
- ✓ Υπάρχουν νόμοι που τα προστατεύουν, ώστε να μην εργάζονται;
- ✓ Γνωρίζουμε οργανώσεις που ασχολούνται με τα δικαιώματα των παιδιών;

3

Ανεβαίνουμε στο τρενάκι μας και πάμε κάπου μακριά, εκεί που οι κυβερνήτες των κρατών του κόσμου συγκεντρώθηκαν να συζητήσουν το θέμα:

«Η παιδική εργασία: ένα δυσάρεστο φαινόμενο της εποχής μας».

- ✓ Όταν βρεθούμε κι εμείς εκεί, τι θα θέλαμε να τους ρωτήσουμε; Τι θα προτείνουμε;
- ✓ Γράφουμε τις ερωτήσεις και τις προτάσεις μας και ξεκινάμε!

οι ερωτήσεις μας

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

οι προτάσεις μας

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1

2

1. Παιδί που εργάζεται. Είναι ψαράς στη Σενεγάλη.

2. Παιδιά ποτίζουν χωράφια στην Γκάνα.

4

Ένα βήμα πιο πέρα

Επικοινωνούμε με μία από τις οργανώσεις Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού, όπως είναι ο Συνήγορος του Παιδιού, και ζητούμε πληροφορίες για το θέμα: «Η εργασία των παιδιών στις γειτονιές του κόσμου». Σχεδιάζουμε τα βήματά μας.

Αξίζει να διαβάσουμε

Εμείς, τα παιδιά, έχουμε τα δικά μας δικαιώματα. Για παράδειγμα, έχουμε δικαίωμα να παίζουμε, να μορφωνόμαστε, να έχουμε τροφή, να λέμε ελεύθερα τη γνώμη μας.

Υπάρχουν όμως και παιδιά της ηλικίας μας στη γειτονιά μας, στην πόλη μας, στη χώρα μας ή και σε άλλες χώρες, που στερούνται κάποια από τα δικαιώματά τους. Μία αιτία γι' αυτό είναι ότι εργάζονται. Θα δούμε παιδιά σε φανάρια των δρόμων να πουλούν κάτι ή να ζητιανεύουν, παιδιά να δουλεύουν σε καλλιέργειες, σε βιοτεχνίες και αλλού. Αυτό δεν επιτρέπεται!

Τα δικαιώματα των παιδιών προστατεύονται από τη Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, που ισχύει σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου.

Κεφάλαιο 3

Άντρες και γυναίκες ίσοι στη ζωή και στην εργασία

- ❄ Τι κάνει συνήθως μια εργαζόμενη μητέρα όταν επιστρέφει στο σπίτι της από την εργασία;
- ❄ Πώς οι γυναίκες και οι άνδρες μπορούν να είναι ίσοι στην καθημερινή τους ζωή;

1

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 1985

Άρθρο 4 παράγραφος 2:

«Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις.»

Άρθρο 22 παράγραφος 1:

«Όλοι οι εργαζόμενοι, ανεξάρτητα από φύλο ή άλλη διάκριση, έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για εργασία ίσης αξίας.»

Η ΑΠΟΨΙΣ

Έντεκα γυναίκες περισσότερες στη νέα Βουλή.

ΣΗΜΕΡΙΝΗ

1952: Οι γυναίκες ψήφισαν για πρώτη φορά σε εθνικές εκλογές.

«Ατσάλινοι αετοί» γένους θηλυκού

Τώρα μπορώ να έχω άδεια
από τη δουλειά μου,
για να φροντίσω το μωρό μας.

Παρατηρούμε τις εικόνες και μελετάμε τα κείμενα που τις συνοδεύουν. Επιλέγουμε ένα από τα παρακάτω θέματα και συζητάμε:

- ✓ Τι πληροφορίες μπορούμε να πάρουμε για τα δικαιώματα των ανδρών και των γυναικών στη χώρα μας; Ήταν πάντοτε τα ίδια;
- ✓ Ποια επαγγέλματα είναι περισσότερο συνηθισμένα για τους άντρες και λιγότερο για τις γυναίκες;
- ✓ Άραγε, σε όλα τα μέρη του κόσμου οι γυναίκες έχουν ίσα δικαιώματα με τους άντρες;
- ✓ Στο σπίτι μας πώς μοιράζονται οι διάφορες δουλειές ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες, σε κορίτσια και αγόρια;
- ✓ Ορισμένες γυναίκες δε δουλεύουν έξω από το σπίτι και αναλαμβάνουν μόνο τις δουλειές του νοικοκυριού. Μπορεί αυτό να θεωρηθεί εργασία, έστω κι αν δεν αμείβεται;

Ανακοινώνουμε στην τάξη τα συμπεράσματά μας.

2

Διαφορετικοί αλλά με ίσα δικαιώματα

Ισότητα δε σημαίνει ότι γυναίκες και άντρες επιλέγουν πάντοτε να κάνουν τα ίδια πράγματα, αλλά ότι μπορούν να τα κάνουν εάν θέλουν, χωρίς να τους εμποδίζει κανείς. Σήμερα υπάρχουν άντρες που κάνουν επαγγέλματα ή δουλειές που παλιότερα τις έκαναν μόνο γυναίκες και το αντίθετο. Όλοι αυτοί και όλες αυτές έχουν αποδείξει ότι είναι το ίδιο καλοί στις δουλειές που κάνουν.

Διαβάζουμε το κείμενο και συζητούμε τις παρακάτω φράσεις:

«Μπορείτε να με βοηθήσετε να απλώσω τα ρούχα;»

«Το απόγευμα θα πάμε μαζί στο γήπεδο.»

«Αγόρασα το δώρο για τα γενέθλια του συμμαθητή σου.»

«Έφτιαξα τις βαλίτσες όλων μας για το ταξίδι.»

«Έλα να παίξουμε με τον υπολογιστή!»

«Τα κορίτσια δεν είναι τόσο έξυπνα όσο τα αγόρια.»

- ✓ Ποιος νομίζουμε ότι μπορεί να τις λείι, άντρας ή γυναίκα, κορίτσι ή αγόρι ή και τα δύο;
- ✓ Κυκλώνουμε όποιο σκίτσο νομίζουμε ότι ταιριάζει σε κάθε φράση.
- ✓ Συζητάμε για τις επιλογές μας. Αν υπάρχουν αντίθετες απόψεις, τις συζητάμε.

Αξίζει να διαβάσουμε

Οι άντρες και οι γυναίκες έχουν ίσα δικαιώματα στη ζωή. Αυτό σημαίνει ότι αντιμετωπίζουν μαζί τις δυσκολίες στην οικογένειά τους, είναι το ίδιο υπεύθυνοι για τα παιδιά και για το σπίτι τους, αμείβονται με τα ίδια χρήματα όταν κάνουν την ίδια δουλειά και ότι η γνώμη τους έχει την ίδια αξία. Έτσι μπορούν όλοι να προσφέρουν το ίδιο στην κοινότητα, στην οικογένεια ή στη χώρα που ζουν. Στη χώρα μας έχουν γίνει νόμοι που αναγνωρίζουν ότι οι άντρες και οι γυναίκες έχουν ίσα δικαιώματα. Σε κάποιες άλλες χώρες του κόσμου, όμως, οι γυναίκες δεν έχουν την ίδια ελευθερία με τους άντρες.

3

Κεφάλαιο 4

Χρειαζόμαστε όλα αυτά που αγοράζουμε;

- ❄ Τι έχουμε στις κασετίνες μας;
- ❄ Πώς τα αποκτήσαμε; Μας είναι όλα απαραίτητα;
- ❄ Πώς γινόμαστε προσεκτικοί καταναλωτές;

1

ΓΑΛΑ

ΣΟΚΟΛΑΤΑ

ΣΙΡΟΠΙ

Θα χρειαστούμε: ένα φύλλο χαρτί για κάθε μαθητή και ένα κουτί για όλη την τάξη.

- α) ✓ Σε ένα φύλλο χαρτί γράφουμε ο καθένας κάτι που θα θέλαμε να αγοράσουμε. Δε γράφουμε το όνομά μας.
✓ Ρίχνουμε στο κουτί όλα τα χαρτιά που γράψαμε.

β) Παίρνουμε από το κουτί ένα χαρτί και συζητάμε:

✓ Για ποιους λόγους να θέλει κάποιος να αγοράσει αυτό που είναι γραμμένο στο χαρτί;

✓ Πώς μπορούμε να το αποκτήσουμε;

Ανακοινώνουμε στην τάξη αυτό που γράφει το χαρτί που μας έτυχε και όσα συζητήσαμε.

Το κουτί
με τις επιθυμίες

Τι θα θέλαμε
να αγοράσουμε;

2 Συμπληρώνουμε τον παρακάτω πίνακα:

Τι αγοράζουμε συνήθως την ημέρα;	Πόσο κοστίζουν περίπου;	Μπορούμε να τα αντικαταστήσουμε με...

Ανακοινώνουμε στην τάξη.

3

Για ποιους λόγους μερικές φορές
αγοράζουμε αγαθά που δεν τα έχουμε
πραγματικά ανάγκη;

Τι πιστεύουμε ότι πρέπει να κάνουμε πριν αγοράσουμε
κάτι; Δικαιολογούμε τις απόψεις μας.

;

Αφού χρειαζόμαστε
λίγα πράγματα.....

.....γιατί αγοράσαμε
τόσα πολλά;

4

Ένα βήμα πιο πέρα

Είμαστε καταναλωτές και έχουμε δικαιώματα. Πώς θα ενημερωθούμε γι' αυτά; Πού θα ψάξουμε; Ποιον θα ρωτήσουμε; Σχεδιάζουμε τα βήματά μας.

Αξίζει να διαβάσουμε

Οι άνθρωποι είμαστε καταναλωτές. Ξοδεύουμε χρήματα για να αποκτήσουμε διάφορα αγαθά που έχουμε ανάγκη.

Πολλές φορές αγοράζουμε περισσότερα πράγματα από όσα χρειαζόμαστε. Κάθε φορά που θέλουμε να αποκτήσουμε κάτι, μπορούμε να αναρωτιόμαστε: «Μας χρειάζεται πραγματικά; Έχουμε ήδη κάτι παρόμοιο που μας εξυπηρετεί»; Έτσι μπορούμε να κάνουμε οικονομία και γινόμαστε πιο προσεκτικοί καταναλωτές.

4

«Δοκιμάστε το νέο μας αναψυκτικό και θα αισθανθείτε αμέσως δυνατοί και χαρούμενοι!!!»

- * Γιατί υπάρχουν διαφημίσεις;
- * Πώς προσπαθούν να μας πείσουν να αγοράσουμε το προϊόν που διαφημίζουν;

1

NEO
ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΟ!!!

ΤΟ ΠΙΝΕΙΣ
ΚΑΙ ΣΟΥ
ΔΙΝΕΙ
ΕΝΕΡΓΕΙΑ

ΦΡΟΥΤΕΞ

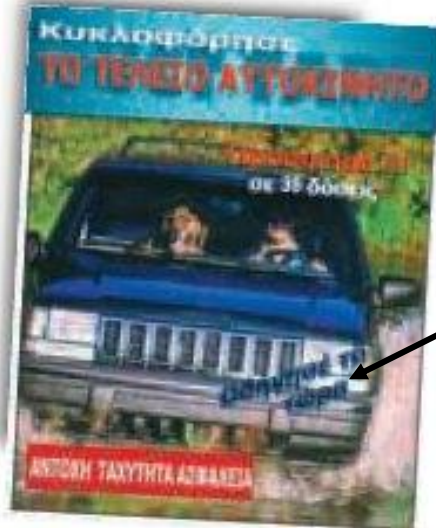
με πολλές βιταμίνες
για τα παιδιά

Δοκίμασέ το
τώρα

Κυκλοφόρησε ΤΟ
ΤΕΛΕΙΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ

Προσφορά!!!
σε 30 δόσεις

ΑΝΤΟΧΗ
ΤΑΧΥΤΗΤΑ
ΑΣΦΑΛΕΙΑ

οδήγησέ
το τώρα

Γράφουμε στο σημειωματάριό μας δύο διαφημίσεις που μας έρχονται στο νου. Συζητάμε στην τάξη όσα γράψαμε.

2

α) Αναζητούμε τη λέξη διαφήμιση στο λεξικό της τάξης και συζητάμε τι σημαίνει.

β) Πού υπάρχουν διαφημίσεις;

γ) Ποια διαφήμιση μας αρέσει περισσότερο; Εξηγούμε τους λόγους.

3

Γράφουμε τρία αγαθά που θα θέλαμε να αγοράσουμε, επειδή τα είδαμε, τα ακούσαμε ή τα διαβάσαμε σε διαφημίσεις.

Τι θέλουμε να αγοράσουμε

1.

2.

3.

Για ποιους λόγους

1.

2.

3.

Ανακοινώνουμε στην τάξη. Μας είναι αναγκαία αυτά τα αγαθά;

4

...τόσο γερό που θα βαρεθείς να παίζεις μαζί του!

Διηγούμαστε στους συμμαθητές μας αν μας έχει συμβεί να αγοράσουμε κάτι επειδή μας άρεσε όπως το παρουσίαζε η διαφήμιση και στο τέλος να απογοητευτούμε.

5 α) Είμαστε διαφημιστές. Υπογραμμίζουμε τη φράση που θα επιλέγαμε για να διαφημίσουμε ένα παιχνίδι:

...Αυτό το παιχνίδι είναι ωραίο.

...Αυτό το παιχνίδι είναι ωραίο, αλλά κάποιες φορές ίσως το βαρεθείς.

...Αν παίξεις με αυτό, δε θα θες να το αφήσεις από τα χέρια σου.

β) Είναι αναγκαία και χρήσιμα όσα διαφημίζονται;

Αξίζει να διαβάσουμε

Ένας τρόπος για να γίνει γνωστό κάποιο προϊόν είναι η διαφήμιση. Διαφημίσεις υπάρχουν στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο, στο διαδίκτυο, στα περιοδικά, στο δρόμο... παντού!

Συνήθως διαφημίζονται διάφορα πολιτιστικά, αθλητικά ή άλλα επίκαιρα γεγονότα όπως αθλητικοί αγώνες, συναυλίες, καινούρια αγαθά όπως τρόφιμα, ρούχα, παιχνίδια, αυτοκίνητα.

Οι άνθρωποι ενημερωνόμαστε από τις διαφημίσεις και επιλέγουμε αυτά που χρειαζόμαστε, γιατί δεν είναι δυνατό να αποκτήσουμε όλα όσα διαφημίζονται.

5

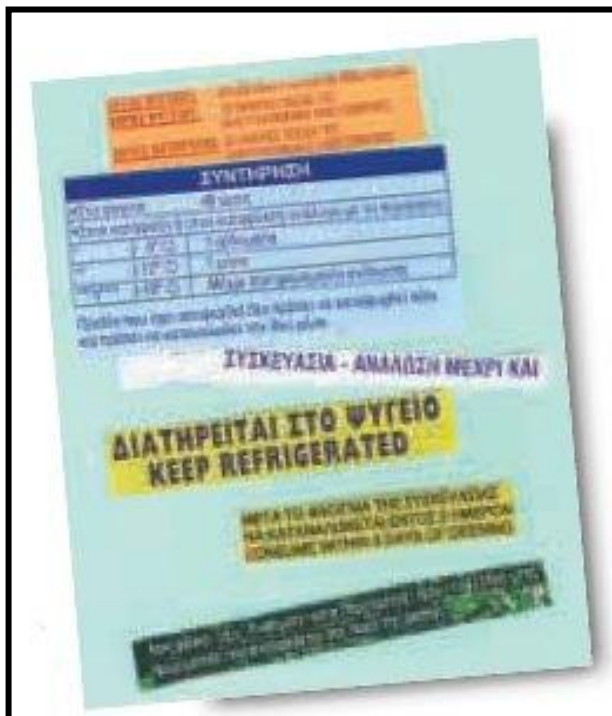
Κεφάλαιο 6

Οι συσκευασίες μάς πληροφορούν

- ❄ Τι διαβάζουμε στο πάνω μέρος της συσκευασίας του γάλακτος;
- ❄ Τι πληροφορίες μας δίνουν οι ετικέτες και οι συσκευασίες των προϊόντων;

1

A

ΕΚΤΟΣ ΨΥΓΕΙΟΥ: ΒΛΕΠΕ ΑΝΑΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ
ΕΝΤΟΣ ΨΥΓΕΙΟΥ: 10 ΗΜΕΡΕΣ ΠΛΕΟΝ ΤΗΣ ΑΝΑΓΡΑΦΟΜΕΝΗΣ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑΣ
ΕΝΤΟΣ ΚΑΤΑΨΥΞΗΣ: 30 ΗΜΕΡΕΣ ΠΛΕΟΝ ΤΗΣ ΑΝΑΓΡΑΦΟΜΕΝΗΣ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑΣ

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ

- Στο ψυγείο: 48 ώρες
  - Στην κατάψυξη ή στον καταψύκτη ανάλογα με τα παρακάτω:
    - * (-6° C) 1 εβδομάδα
    - ** (-12° C) 1 μήνα
    - ***ή**** (-18° C) Μέχρι την ημερομηνία ανάλωσης
- Προϊόν που έχει αποψυχθεί δεν πρέπει να καταψυχθεί πάλι και πρέπει να καταναλωθεί την ίδια μέρα

ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ-ΑΝΑΛΩΣΗ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ

**ΔΙΑΤΗΡΕΙΤΑΙ ΣΤΟ ΨΥΓΕΙΟ
KEEP REFRIGERATED**

**ΜΕ ΤΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΤΗΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ ΝΑ
ΚΑΤΑΝΑΛΩΝΕΤΑΙ ΕΝΤΟΣ 3 ΗΜΕΡΩΝ
CONSUME WITHIN 3 DAYS OF OPENING**

Ασκορβικό οξύ Ανάλωση κατά προτίμηση πριν το τέλος της ημερομηνίας που αναγράφεται στο πώμα της φιάλης

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗΣ

- Φυλάξτε το προϊόν μακριά από παιδιά.
  - Σε περίπτωση επαφής με τα μάτια, πλύνετε τα αμέσως με άφθονο νερό και ζητήστε ιατρική συμβουλή.
  - Ακολουθείτε πάντα τις συμβουλές που αναφέρονται στις ετικέτες των ρούχων.
  - Για πλυντήρια - στεγνωτήρια αφαιρέστε το δοσομετρικό μπαλάκι πριν το στέγνωμα. Μην το τοποθετείτε στον κάδο στεγνωτηρίου.
- Τηλ. Κέντρου Δηλητηριάσεων 210-77.93.777

Χορηγείται με ιατρική συνταγή.

Φυλάγεται σε θερμοκρασία μικρότερη ή ίση των 25° C.
Πρέπει να φυλάγεται μακριά από τα παιδιά.

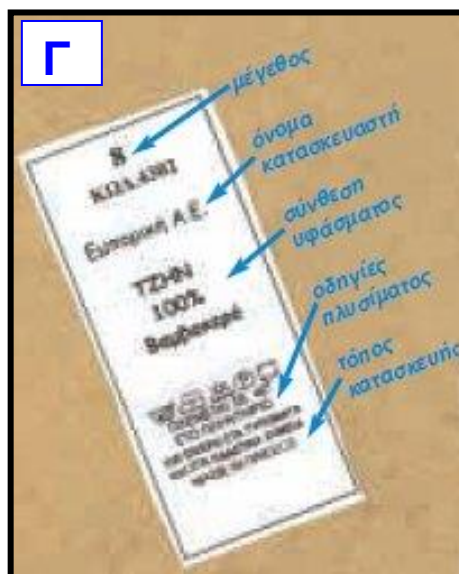
5 201037 402019

γραμμωτός κώδικας: εξυπηρετεί στην ηλεκτρονική αναγνώριση των προϊόντων στο ταμείο

σήμα της ανακύκλωσης
ΕΛΛΑΣ 02.2.935 ΕΟΚ

το προϊόν είναι
κατασκευασμένο
σύμφωνα με τις οδηγίες
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

8 ← μέγεθος

ΚΩΔ.4302 Εμπορική Α.Ε. ← όνομα κατασκευαστή

ΤΖΗΝ 100% Βαμβακερό ← σύνθεση υφάσματος

**ΠΛΕΝΕΤΑΙ ΣΕ 40⁰ ΣΤΟ ΠΛΥΝΤΗΡΙΟ ΟΧΙ ΣΙΔΕΡΟ ΣΤΑ
ΤΥΠΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΤΑ ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ← οδηγίες
πλυσίματος**

MADE IN GREECE ← τόπος κατασκευής

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

Ποσότητα ανά
100 ml χυμού:

• ΕΝΕΡΓΕΙΑ	47 Kcal-201 Kj
• ΠΡΩΤΕΪΝΕΣ	0.30 g
• ΥΔΑΤΑΝΘΡΑΚΕΣ	11.5 g
• ΛΙΠΑΡΑ	0 g
• ΦΥΤΙΚΕΣ ΙΝΕΣ	0.4 g
• ΒΙΤΑΜΙΝΗ C	40 mg
• ΦΥΛΛΙΚΟ ΟΞΥ	12.5 mg
• ΒΙΤΑΜΙΝΗ B1	75 mg

Ένα ποτήρι (300 ml) περιέχει από τη Συνιστώμενη Ημερήσια Ποσότητα το: 200% σε ΒΙΤΑΜΙΝΗ C, 19% σε ΦΥΛΛΙΚΟ ΟΞΥ, 16% σε ΒΙΤΑΜΙΝΗ B1

ΠΙΝΑΚΑΣ ΘΡΕΠΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΑΤΙΚΩΝ

100 ml περιέχουν

Ενέργεια	46,7 Kcal
Πρωτεΐνες	3,3 gr
Υδατάνθρακες	4,7 gr
Λιπαρά	1,5 gr
Ασβέστιο	122 mg
Φώσφορος	97 mg
Βιταμίνες A, C, B1, B2, B12	

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ: ΑΛΕΥΡΙ ΣΤΑΡΙΟΥ ΤΥΠΟΥ 'Π', ΝΕΡΟ, ΑΛΕΥΡΙ ΚΑΛΑ-ΜΠΟΚΙΟΥ, ΣΠΟΡΟΙ ΚΑΛΑΜΠΟΚΙΟΥ, ΜΑΓΙΑ, ΑΛΑΤΙ, ΦΥΤΙΚΑ ΛΙΠΑΡΑ, ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΟ: E 200 max 0,2%.

ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΟ: E 200, ΑΝΤΙΟΞΕΙΔΩΤΙΚΟ: E 307

από 100% Ελληνικό Βιολογικό γάλα

E

ΗΛΙΚΙΑ	
ΠΑΙΔΙΑ 1-6 ΧΡΟΝΩΝ	1 κουταλάκι του γλυκού, 3-4 φορές την ημέρα
ΒΡΕΦΗ 3-12 ΜΗΝΩΝ	1/2 κουταλάκι του γλυκού, 3-4 φορές την ημέρα

**ΚΑΘ. ΒΑΡΟΣ:
NET WEIGHT:
ΗΕΤΟ ΤΕΓΓΛΟ:
PESHA NETO:**

70g

ΚΑΘ. ΒΑΡΟΣ 300 γρ. e

ΟΔΗΓΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ

- Πριν το ανοίξετε, ανακινήστε καλά.
- Αραιώστε 1 μέρος γάλακτος με 1 μέρος νερού, ζεστό ή κρύο. Έτσι θα έχετε 1 ποτήρι γάλα με 2,8% λιπαρά.
- Διατηρήστε το σε μέρος δροσερό και ξηρό. Μετά το άνοιγμα τοποθετήστε το στο ψυγείο.

- ✓ Επιλέγουμε μία καρτέλα.
- ✓ Παρατηρούμε, μελετάμε και ανακοινώνουμε στην τάξη για ποια θέματα μας δίνουν πληροφορίες οι συσκευασίες των προϊόντων.

2

Θα χρειαστούμε μια απόδειξη αγοράς προϊόντων.

Χρήσιμες πληροφορίες μας δίνουν και οι αποδείξεις από την αγορά προϊόντων. Ποιες πιστεύουμε ότι είναι αυτές; Εκφράζουμε τις απόψεις μας. Συζητάμε και ανακοινώνουμε στην τάξη.

Αξίζει να διαβάσουμε

Από τις συσκευασίες των προϊόντων μπορούμε να πάρουμε χρήσιμες πληροφορίες. Για παράδειγμα, στις ετικέτες των τροφίμων και άλλων προϊόντων διαβάζουμε την ημερομηνία παραγωγής και την ημερομηνία λήξης, πώς γίνεται η συντήρησή τους, ποιο είναι το βάρος τους. Μπορούμε ακόμη να μάθουμε αν έχουν ελεγχθεί, ποια είναι η χώρα προέλευσης, τις οδηγίες χρήσης, πόσο κοστίζουν και άλλα.

Στην ετικέτα ενός ρούχου υπάρχουν πληροφορίες για το όνομα του κατασκευαστή, για το μέγεθος, για το υλικό από το οποίο είναι φτιαγμένο, για τη χώρα κατασκευής.

6, 7

Ανασκόπηση

1

Αξίζει να διαβάσουμε... και να συμπληρώσουμε

Οι άνθρωποι έχουμε ανάγκες. Εργαζόμαστε για να αποκτήσουμε τα αγαθά που χρειαζόμαστε.

Ποια αγαθά χρειαζόμαστε;

Τα αγαθά διαφημίζονται για να πληροφορούμαστε ότι υπάρχουν και να τα αγοράζουμε εμείς οι καταναλωτές. Καθένας όμως από εμάς, πριν αγοράσει κάτι, ας σκεφτεί πρώτα αν το χρειάζεται. Ας παρατηρήσει προσεκτικά τις συσκευασίες και ας αποφασίσει μετά. Αλλιώς «κινδυνεύει» να γίνει υπερκαταναλωτής. **Τι πληροφορίες μάς δίνουν οι συσκευασίες και οι ετικέτες;**

Γυναίκες και άντρες εργάζονται στο σπίτι και έξω από αυτό και παίρνουν ίση αμοιβή για την ίδια εργασία.

Τα παιδιά έχουμε ανάγκη από μόρφωση, παιχνίδι και άλλα. **Ποια;**

Όσο είμαστε ακόμη μικροί, δεν επιτρέπεται να εργαζόμαστε, γιατί στερούμαστε κάποια δικαιώματά μας. **Ποια δικαιώματα;**

2 **Βασικό λεξιλόγιο**

ανάγκες, εργασία, αγαθά, προϊόντα, δικαιώματα, κατανάλωση - καταναλώνω, διαφήμιση, συσκευασίες, ετικέτες, ημερομηνία παραγωγής, ημερομηνία λήξης, χώρα προέλευσης, τιμή

3

Πηγαίνουμε στη «ζωγραφιά από λέξεις» και συμπληρώνουμε.

4

Πώς φτάσαμε ως εδώ;

Τι μας άρεσε;

Τι άλλο θα θέλαμε να μελετήσουμε;

Τι μας δυσκόλεψε;

Πώς τα μελετήσαμε;

Τι θέλουμε να κρατήσουμε από όσα μελετήσαμε;

Δραστηριότητες
της Ανασκόπησης

Μια «ζωγραφιά από λέξεις»

πολιτισμός

είναι

η μόρφωση, η δημοκρατία, το θέατρο, ...

.....

.....

.....

τα σπουδαία έργα που φτιάχνουμε, όπως: .....

.....

.....

.....

ο αθλητισμός, ...

.....

.....

πολιτισμός

είναι

η παράδοση, τα έθιμα, όπως: .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

πολιτισμός

είναι

- ✓ το πώς σκεφτόμαστε
- ✓ το πώς ζούμε
- ✓ το πώς συμπεριφερόμαστε όπως:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Κεφάλαιο 1

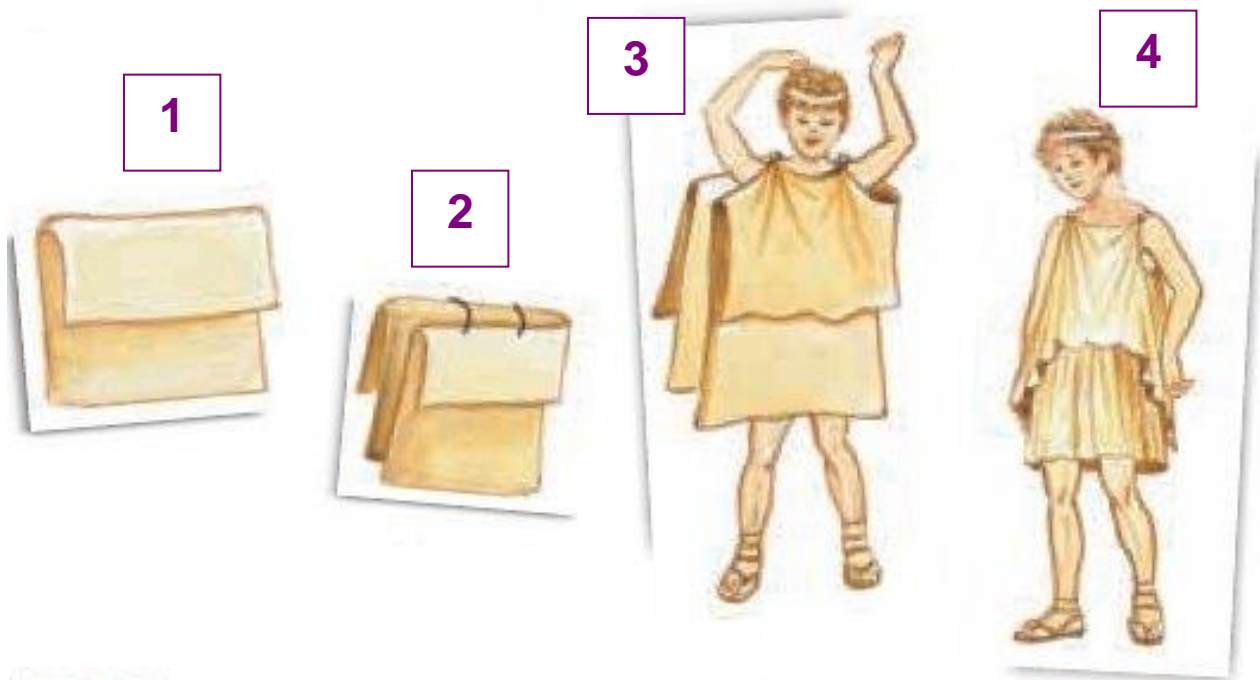
Ο πολιτισμός των αρχαίων Ελλήνων

Ο Ίων είναι εννιά χρονών, όπως κι ο Ορφέας, και ζει στην αρχαία Αθήνα. Εκτός από το σχολείο και το γυμναστήριο, του αρέσει πολύ το παιχνίδι. Άραγε, ποιες συνήθειες έχουν αυτός, η αδερφή του και οι γονείς τους;

Ελάτε να μελετήσουμε όσα αποτελούν τον πολιτισμό των αρχαίων Ελλήνων και, κυρίως, των αρχαίων Αθηναίων.

Α. Ενδυμασία - Παιχνίδι

1 Έτσι φορούσαν το χιτώνα τα παιδιά στην αρχαία Ελλάδα.

Υπάρχουν σήμερα ρούχα που μοιάζουν με αυτά;

2

«...σου αγόρασα αμαξάκι με τα πρώτα λεφτά που ως δικαστής είχα κερδίσει...»

Αριστοφάνη, Νεφέλαι στίχοι 1381-1384

Τα παιδιά στην αρχαία Ελλάδα έπαιζαν με μπάλες, σβούρες, κότσια, βόλους, κουδουνίστρες, κούκλες, γιογιό κ.ά. Οι γονείς συχνά τους έκαναν δώρα.

Παιχνίδι με κότσια

Πόσο μοιάζουν, πόσο διαφέρουν οι συνήθειες αυτές από τις σημερινές;

1

Β. Μόρφωση - Σχολείο

3

Στην αρχαία Αθήνα μόνο τα αγόρια πήγαιναν στο «σχολείο». Στο πρόγραμμα τους είχαν γυμναστική, μουσική, ανάγνωση, γραφή, μαθηματικά και φιλοσοφία.

«...Ο δάσκαλος μόλις τα παιδιά μάθουν να διαβάζουν, τα βάζει να διαβάσουν δυνατά στην τάξη, καθισμένα επάνω σε σκαμνάκια, τους στίχους των μεγάλων ποιητών και τα αναγκάζει να τους αποστηθίσουν... Οι κιθαριστές, με τη σειρά τους, όταν ο μαθητής ξέρει να παίζει το όργανό του, τον βάζουν να μάθει και άλλα έργα λυρικών ποιητών... Αργότερα, στέλνουν το παιδί στον παιδοτρίβη για τα αθλήματα...»

Πλάτωνας, Πρωταγόρας 325c-e

Αντιστοιχίζουμε τις λέξεις των δύο ομάδων.

δάσκαλος •

κιθαριστής •

παιδοτρίβης •

• δασκάλα ή
δάσκαλος

• δασκάλα ή
δάσκαλος μουσικής

• γυμνάστρια ή
γυμναστής

4

«Πρώτο χρέος των παιδιών η σιωπή, τσιμουδιά να μη βγάζουν... με τάξη να βαδίζουν να πάνε ν' ακούσουν της κιθάρας το μάθημα...»

Αριστοφάνης, Νεφέλαι στίχοι 963-965

Πόσο μοιάζει το σημερινό σχολείο με το «σχολείο» των αρχαίων χρόνων;

Γ. Κοινές αποφάσεις – Δημοκρατία

5

Ο Λόφος της Πνύκας

Οι άντρες Αθηναίοι συζητούσαν κι αποφάσιζαν όλοι μαζί για τα ζητήματα της πόλης τους. Για να συζητήσουν, μαζεύονταν στο λόφο της Πνύκας, δίπλα στην Ακρόπολη. Αποφάσιζαν αυτό που ήθελαν οι περισσότεροι.

- ✓ Ποιο θέμα που μας απασχολεί θα θέλαμε να συζητήσουμε σήμερα εδώ στην τάξη μας, για να πάρουμε μια απόφαση όλοι μαζί;
- ✓ Πού αλλού στο βιβλίο μας συζητήσαμε για τις αποφάσεις της πλειοψηφίας;

Δ. Διασκέδαση – Συμπόσιο

6 Στην αρχαία Αθήνα οι άντρες συναντούσαν συχνά φίλους και γνωστούς, συζητούσαν, έτρωγαν κι έπιναν μαζί, δηλαδή οργάνωναν συμπόσια. Συμπόσια έκαναν σε οικογενειακές γιορτές, σε γιορτές της πόλης ή όταν συνέβαινε κάτι που άξιζε να το γιορτάσουν: διάφορες επιτυχίες, τον ερχομό ή την αναχώρηση φίλων κ.ά.

- ✓ Σήμερα στους Έλληνες αρέσει να συναντιούνται, να συζητούν και να διασκεδάζουν. Πότε;

✓ Βγάζουμε φωτογραφίες από τέτοιες γιορτές και τις κολλάμε στο σημειωματάριό μας ή σ' ένα χαρτόνι που θα τοποθετήσουμε στην τάξη μας.

7 Η αγορά ήταν το μέρος που συναντιόνταν μόνο οι άντρες, για να σχολιάσουν όσα συνέβαιναν στην πόλη τους. Φανταζόμαστε και ζωγραφίζουμε μία σκηνή στην αρχαία αγορά.

8

✓ Τι έχει αλλάξει από τότε μέχρι σήμερα;
Ποιες συνήθειες παραμένουν ίδιες;

✓ Πού συναντιούνται κι ανταλλάσσουν τις απόψεις τους γυναίκες και άντρες στο δικό μας τόπο;

Ε. Τέχνες

9

ναός

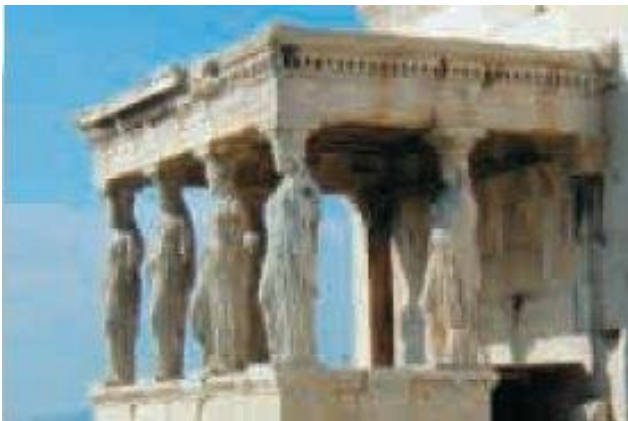
άγαλμα

αγγείο

άγαλμα

ναός

Ναούς, αγάλματα, αγγεία, συναντούμε παντού όπου έζησαν οι Έλληνες. Αγγεία κατασκεύαζαν για καθημερινή χρήση. Για να τα ομορφύνουν, ζωγράφιζαν στην επιφάνειά τους διάφορα σχέδια και εικόνες, δηλαδή παραστάσεις. Μελετώντας τις παραστάσεις αυτές μπορούμε να πάρουμε πληροφορίες για το πώς ντύνονταν οι άνθρωποι, πώς γυμνάζονταν, πώς πολεμούσαν, ποιες ήταν οι συνήθειές τους.

- ✓ Γιατί κατασκεύαζαν αγάλματα και ναούς;
- ✓ Υπάρχουν στον τόπο μας αρχαίοι ναοί ή αγάλματα; Ποια είναι αυτά;
- ✓ Σήμερα τι φτιάχνουμε για τον ίδιο σκοπό;

ΣΤ. Τεχνολογία

10

σήραγγα στη Σάμο, 6ος αι. π.Χ. (Ευπαλίνειο όρυγμα)

α) Για ποιους λόγους νομίζουμε ότι οι αρχαίοι Έλληνες κατασκεύασαν αυτή τη σήραγγα στη Σάμο;

β) Οι αρχαίοι κατασκεύαζαν επίσης δρόμους, υδραγωγεία, γέφυρες, εργαλεία, μηχανές, λιμάνια.

Σήμερα κατασκευάζουμε παρόμοια έργα;

Μέχρι τώρα μελετήσαμε διάφορα θέματα από τη ζωή των αρχαίων Ελλήνων.

- ✓ Πώς έγινε η μελέτη μας;
- ✓ Τι κάναμε;

Αξίζει να συμπληρώσουμε ...και να διαβάσουμε

Γράφουμε τις σκέψεις μας για τους αρχαίους Έλληνες. Θα μας βοηθήσουν και όσα μελετήσαμε.

Οι αρχαίοι Έλληνες .....

.....

.....

.....

.....

Με εμάς, τους σύγχρονους Έλληνες, μοιάζουν .....

.....

.....

.....

.....

.....

Από εμάς διαφέρουν .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Θα μπορούσαμε να πούμε ως συμπέρασμα .....

.....

.....

.....

.....

.....

επειδή .....

.....

.....

.....

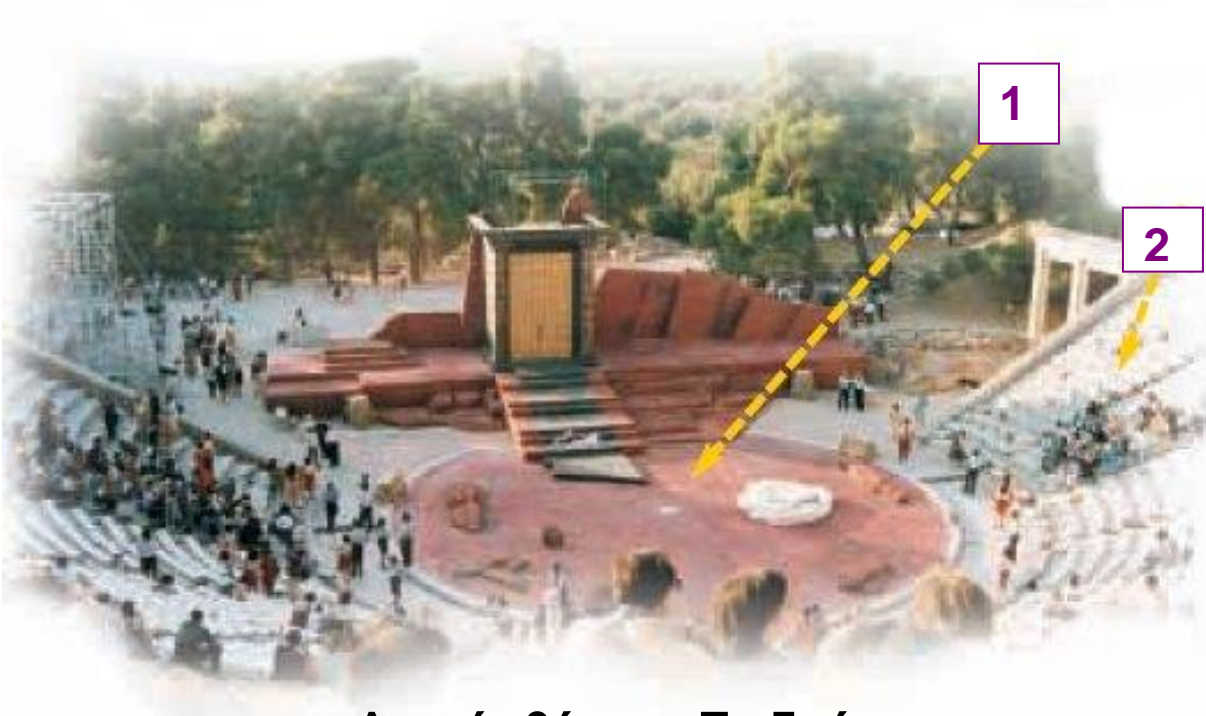
.....

❄ Έχουμε παρακολουθήσει κάποια θεατρική παράσταση στο σχολείο μας;
Θέατρο παρακολουθούσαν και οι αρχαίοι Έλληνες...
Ελάτε να σας ξεναγήσω στο αρχαίο θέατρο!

Αρχαίο θέατρο Δωδώνης

Αρχαίο θέατρο Επιδαύρου

1. Ορχήστρα
2. Εδώλια (καθίσματα)

Οι αρχαίοι Έλληνες κατασκεύαζαν τα θέατρα με τέτοιο τρόπο, ώστε οι θεατές να μπορούν να βλέπουν και να ακούν τα πάντα, όπου και αν κάθονταν. Ακόμη και ο παραμικρός ήχος από την ορχήστρα ακούγεται και στο πιο ψηλό κάθισμα του θεάτρου.

Είχαν εφεύρει πολλούς τρόπους, μηχανήματα και κατασκευές, για να παρουσιάζεται ένα θεατρικό έργο καλύτερα, πιο φυσικό, πιο ζωντανό.

Μερικά από αυτά παρουσιάζονται στις παρακάτω εικόνες.

Οι ηθοποιοί που ήταν όλοι άντρες, φορούσαν μάσκες και πολύ ψηλά παπούτσια.

Δοκάρια όπου στερεώνονταν τα ζωγραφισμένα σκηνικά. Καθώς αυτά περιστρέφονταν, το σκηνικό άλλαζε.

Ένα είδος γερανού που χρησιμοποιούσαν οι ηθοποιοί για να εμφανίζονται ξαφνικά από ψηλά στη σκηνή, όταν έπαιζαν τους θεούς.

Κατασκευή για να παρουσιάζονται επάνω οι ηθοποιοί που έπαιζαν τους «νεκρούς».

Από εδώ κατέβαιναν οι ηθοποιοί για να δείξουν ότι πεθαίνουν και πηγαίνουν στον κάτω κόσμο.

Φεστιβάλ Αθηνών
Επιδαύρου 2004

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ
ΣΑΒΒΑΤΟ 28 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2004

1

Συζητάμε και ανακοινώνουμε στην τάξη:

- ✓ Όπου οι αρχαίοι Έλληνες έχτιζαν πόλεις, κατασκεύαζαν και ναούς, στάδια και θέατρα. Γιατί άραγε;
- ✓ Πώς είναι τα σύγχρονα θέατρα;
- ✓ Έχουμε παρακολουθήσει θεατρικές παραστάσεις;

Το Εθνικό Θέατρο
(Αθήνα)

Αρχαίο Θέατρο
Φιλίππων

47ο Φεστιβάλ Φιλίππων
7 Ιουλίου – 1 Σεπτεμβρίου

ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΠΑΙΔΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

Δημοτικό Θέατρο Πειραιά

2

ΟΥΙΛΙΑΜ ΣΑΙΞΠΗΡ

όνειρο καλοκαιρινής νύχτας

Μετάφραση – Διασκευή –

Στίχοι τραγουδιών – Σκηνοθεσία: Γιάννης Ιορδανίδης

Σκηνικά – Κοστούμια: Νίκος Σαριδάκης

Μουσική: Kriw Kukol (Κρις Κούκολ)

Χορογραφία: Φωκός Ευαγγελινός

Φωτισμοί: Λευτέρης Παυλόπουλος

Μουσική Διδασκαλία: Μελίνα Παιονίδου

Βοηθός Σκηνοθέτη: Χάρης Γεωργιάδης

Βοηθός Χορογράφου: Χριστίνα Βασιλοπούλου

Μεταξύ Α΄ και Β΄ Μέρους διάλειμμα 10 λεπτών

Πώς «στήνεται» μια θεατρική παράσταση σήμερα;

Ερευνούμε και ανακοινώνουμε στην τάξη:

- ✓ Ποιος γράφει το κείμενο και τα τραγούδια ενός έργου;
- ✓ Ποιος δίνει οδηγίες στους ηθοποιούς;
- ✓ Ποιος κατασκευάζει τα σκηνικά;
- ✓ Ποιος κατασκευάζει τα κοστούμια;

Θέατρο Απόλλων
Ερμούπολη Σύρου

Παιδική σκηνή
Ξένιας Καλογεροπούλου

Εσωτερικό του θεάτρου
Απόλλων

3

Επιλέγουμε και συζητάμε ένα από τα παρακάτω θέματα:

- ✓ Ένα θέατρο ή ένας θίασος στον τόπο μας.
- ✓ Πληροφορίες που μπορούμε να πάρουμε για μια θεατρική παράσταση από μια εφημερίδα ή ένα πρόγραμμα θεάτρου.
- ✓ Οι διαφορές ανάμεσα στο θέατρο και στην τηλεόραση.
- ✓ Η υπόθεση ενός γνωστού παιδικού θεατρικού έργου.

Ανακοινώνουμε στην τάξη όσα συζητήσαμε στην ομάδα μας και με ποιον τρόπο αναζητήσαμε τις πληροφορίες μας.

Αξίζει να διαβάσουμε

Οι αρχαίοι Έλληνες αγαπούσαν το θέατρο και το θεωρούσαν σημαντικό για τη μόρφωσή τους. Μάλιστα, στην Αθήνα υποχρέωναν με νόμους τους πλούσιους πολίτες «να χορηγούν», δηλαδή να δίνουν χρήματα, για να οργανώνονται θεατρικές παραστάσεις. Αυτοί ονομάζονταν «χορηγοί». Όσοι δεν είχαν χρήματα, δεν πλήρωναν εισιτήριο. Συχνά, ένα θεατρικό έργο γινόταν θέμα συζήτησης στην πόλη, καθώς η υπόθεσή του μπορεί να είχε σχέση με αυτούς που κυβερνούσαν, τους πρόσφατους πολέμους ή άλλα θέματα που ενδιέφεραν τους πολίτες.

3

Κεφάλαιο 3

«Μαλαματένιος αργαλειός κι ελεφαντένιο χτένι...»

Πριν από λίγο καιρό στο σχολείο του Ορφέα έγινε μια πολιτιστική εκδήλωση. Στο τέλος οι μαθητές χόρεψαν παραδοσιακούς χορούς από όλη την Ελλάδα. Φορούσαν όλοι παραδοσιακές φορεσιές. Όσοι παρακολούθησαν την εκδήλωση είπαν πως ήταν πετυχημένη.

❄ Πώς νομίζουμε ότι αυτοί οι χοροί έφτασαν ως τις μέρες μας;

1

1

αργαλειός

2

3

4

5

6

πιθάρι

7

Παρατηρούμε τις εικόνες 1 έως 7 και τις αντιστοιχίζουμε με τις παρακάτω φράσεις βάζοντας τον κατάλληλο αριθμό στα κουτάκια:

- Υπήρχε στα σπίτια από τα πανάρχαια χρόνια μέχρι σήμερα, για να αποθηκεύουν τρόφιμα, λάδι ή κρασί.
- Μ' αυτόν δημιουργούμε τα υφαντά.
- Λέγεται ρόπτρο και το βλέπουμε ακόμη και σήμερα στις πόρτες κάποιων σπιτιών.
- Με μεγάλο κόπο και επιμονή οι αγρότες έχτιζαν στις πλαγιές των βουνών «πεζούλες», για να μπορούν να καλλιεργήσουν τα φυτά τους.
- Τα σπίτια «σκαρφάλωναν» στις κορυφές των βουνών, για να προφυλάσσονται από τις εχθρικές επιδρομές.

Στους γάμους μαζεύονταν οι κάτοικοι του τόπου και γλεντούσαν χορεύοντας και τραγουδώντας.

Με τις ίδιες βελονιές, με τα ίδια χρώματα, η κάθε κεντήστρα έφτιαχνε το δικό της σχέδιο.

2 Συζητάμε για τις εικόνες 1 έως 7:

- ✓ Πού έχουμε συναντήσει παρόμοιες εικόνες;
- ✓ Σήμερα έχουμε τέτοιες συνήθειες; Είναι σε κάτι διαφορετικές;

3 Από τη γιαγιά στην εγγονή και... «πάει λέγοντας»

Τα παλιά χρόνια σ' έναν τόπο:

- ✓ μια νέα κοπέλα παντρευόταν περίπου όπως η μαμά της, η γιαγιά, η προγιαγιά και η προ-προγιαγιά της. Ποιος να 'ταν αυτός ο τρόπος;
- ✓ τα σπίτια χτίζονταν σχεδόν με τον ίδιο τρόπο για πολλούς αιώνες. Πώς χτίζονταν στον τόπο μας;
- ✓ τραγουδούσαν τα ίδια τραγούδια για πολλούς αιώνες. Γνωρίζουμε κάποια τραγούδια του τόπου μας;

Συζητάμε, γράφουμε στο σημειωματάριό μας πώς αυτές οι συνήθειες «παραδίνονταν» από τη μια γενιά στην άλλη και ανακοινώνουμε τα συμπεράσματά μας.

Συζητάμε τι να σημαίνει η λέξη «παράδοση».

4 Συζητάμε τις λέξεις:

δημοτικά
τραγούδια

παραδοσιακές
συνταγές

παροιμίες

λαϊκή τέχνη

έθιμα

5

Ένα βήμα πιο πέρα

Παρουσιάζουμε ένα έθιμο του τόπου μας.
Πού θα ψάξουμε; Ποιον θα ρωτήσουμε; Πώς θα το
παρουσιάσουμε; Σχεδιάζουμε τα βήματά μας και τα
γράφουμε στο σημειωματάριό μας.

Αξίζει να διαβάσουμε

Τα παλιότερα χρόνια, τότε που δεν υπήρχαν ακόμα
εργοστάσια, οι άνθρωποι αναγκάζονταν να
κατασκευάζουν μόνοι τα ρούχα τους και άλλα χρήσιμα
αντικείμενα. Σιγά σιγά κάποιοι έγιναν τεχνίτες.
Κατασκεύαζαν σπίτια, δρόμους, γεφύρια,

κοσμήματα κ.λπ. Για να διδαχτούν δεν πήγαιναν σε σχολές, αλλά κοντά σε παλιότερους τεχνίτες. Ο ένας μάθαινε στον άλλον τα τραγούδια του τόπου του, τους χορούς, τον τρόπο που καλλιεργούσαν τα φυτά τους, πού και πώς μαγείρευαν και άλλες συνήθειές τους. Έτσι, ο τρόπος που ζούσαν, που ντύνονταν, που χόρευαν, μεταδιδόταν από στόμα σε στόμα, από τον παππού και τη γιαγιά στα εγγόνια και δεν άλλαζε εύκολα. Αυτή είναι η παράδοση. Οι άνθρωποι ενός τόπου κρατούσαν τις παραδόσεις τους για πολλά χρόνια.

Πολλές από τις παραδόσεις, τις συνήθειες δηλαδή των παλιότερων, διατηρούμε κι εμείς σήμερα, παρόλο που ο τρόπος ζωής μας έχει πια αλλάξει πολύ.

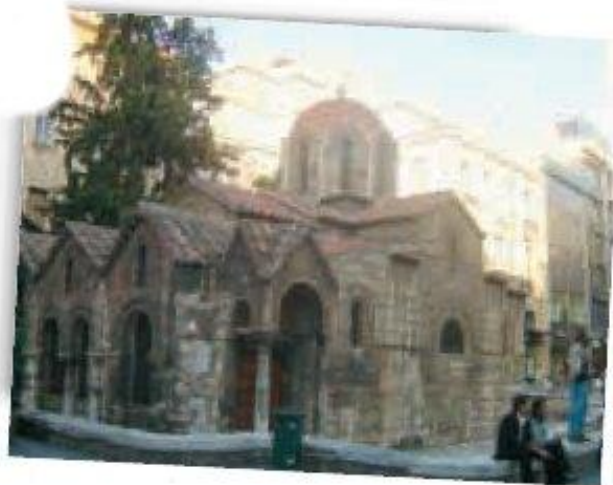

4*, 5, 6

Πάμε μια βόλτα στον τόπο που ζούμε. Αν προσέξουμε, πολλές γωνιές του διηγούνται μια δική τους ιστορία. Η μία ενώνεται με την άλλη μ' ένα μίτο, κι όλες μαζί οι ιστορίες κάνουν τη μεγάλη ιστορία του τόπου μας και των ανθρώπων της, παλιών και νέων.

1

Σαν το Θησέα πιάνω το μίτο
και ξαναγυρνώ πίσω στο
χρόνο.

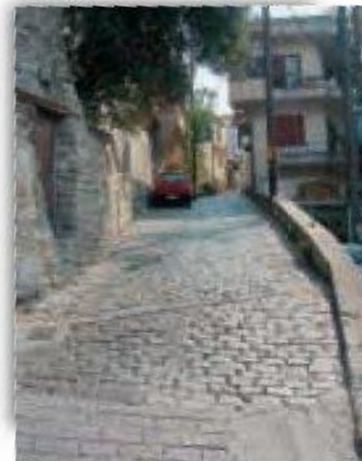
Βλέπω εκκλησιές βυζαντινές, χτισμένες ίσως με εντολή κάποιου αυτοκράτορα, όπου ακούγονται και σήμερα οι ίδιες ψαλμωδίες...

**...ψηλά στους λόφους τα τείχη, απομεινάρια κάστρων,
που θυμίζουν πολέμους με κατακτητές...**

**«Δέκα παλικάρια στήσανε χορό
στον Καραϊσκάκη το κονάκι...»**

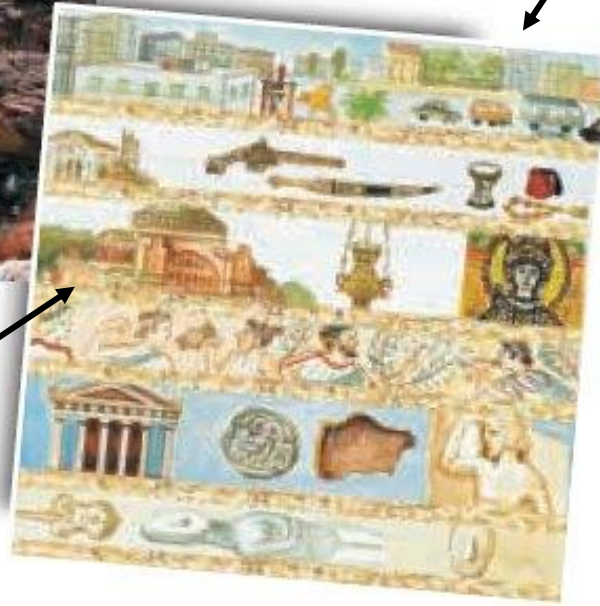

**και τα πλακόστρωτα,
που πάνω περπατώ,
έχουν και αυτά
την ιστορία τους...**

σήμερα

πιο παλιά

...και τα κομμάτια της σκαμμένης γης, ξαναφέρανε στο φως αρχαία θεμέλια σπιτιών, λουτρά, ναούς και αγορές...

Μνημείο των χαμένων πατρίδων

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΕΦΕΡΗΣ 1900-1971

...νεότερα μνημεία και αγάλματα, που φτιάχτηκαν για να θυμίζουν όσα οι άνθρωποι της πόλης μου δεν θέλουν να ξεχάσουν...

Εδώ κολλάμε μια φωτογραφία του τόπου μας.

...και βέβαια, οι ίδιοι οι άνθρωποι. Άνθρωποι απ' όλη τη γη, παίζουν κι ακούν τη δική τους μουσική, μιλούν τη δική τους γλώσσα...

...όμως μπορούμε να συνεννοούμαστε μαζί τους με χίλιους τρόπους. Μαθαίνουμε τις συνήθειές τους συνεργαζόμαστε, αναζητούμε λύσεις για τα προβλήματά μας...

Εδώ κολλάμε μια φωτογραφία με ανθρώπους του τόπου μας.

συνηθίζουμε να σεβόμαστε τους ανθρώπους που διαφέρουν και να βοηθάμε όσους έχουν ανάγκη...

ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΣΤΑ ΕΜΠΟΔΙΖΟΜΕΝΑ ΑΤΟΜΑ

...ξέρουμε ότι όλα όσα έγιναν και κάνουν σήμερα το δικό μας πολιτισμό, δημιουργήθηκαν με τη συνεργασία των ανθρώπων...

**Ο Δρομέας,
του Κ. Βαρώτσου,
Ένα έργο τέχνης που
βρίσκεται στην Αθήνα**

**...τα έργα τέχνης, παλιά και σημερινά, που
ομορφαίνουν την πόλη μας...**

**όλα αυτά που κάποιοι φρόντισαν
να μη χαθούν περνώντας τα
χρόνια σήμερα ολοζώντανα
μιλούν...»**

Κρατική Ορχήστρα Αθηνών

**Μια καλοκαιρινή νύχτα η παραδοσιακή μουσική
συναντά τη συμφωνική δημιουργία.**

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΘΗΝΩΝ 2004 ΩΔΕΙΟ ΗΡΩΔΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ

**Σάββατο 21 Αυγούστου 2004
Παρασκευή 27 Αυγούστου 2004**

- ✓ Συζητάμε σε ποιες εποχές είναι πιθανό να κατασκευάστηκαν όσα βλέπει ο Ορφέας στην πόλη του. Όπου χρειάζεται, ζητούμε τη βοήθεια του δασκάλου μας.
- ✓ Στον τόπο όπου κατοικούμε υπάρχουν απομεινάρια αυτών των εποχών; Τι γίνεται σήμερα εκεί;
- ✓ Σχεδιάζουμε μια μικρή διαδρομή σε μέρη του τόπου μας που αξίζει να γνωρίσουμε καλύτερα.

2 Στο σημερινό πολιτισμό μας, με ποιους τρόπους μπορούμε...

- ✓ να προστατεύσουμε τα παιδιά από τη βία;
- ✓ να βοηθήσουμε κάποιον άρρωστο που δεν έχει χρήματα για τη θεραπεία του;
- ✓ να φροντίσουμε για τα αδέσποτα ζώα;
- ✓ να προστατευτούμε από τους κακοποιούς;

Αξίζει να διαβάσουμε

Στον τόπο μας ζούσαν άνθρωποι από πολύ παλιά. Πολλά από τα δημιουργήματά τους εξαφανίστηκαν. Άλλα σώζονται μέχρι σήμερα. Αυτά τα παλαιότερα έργα, μαζί με τα σημερινά και μαζί με τη γλώσσα και τις συνήθειες μας, αποτελούν τον πολιτισμό μας. Έτσι, στον τόπο που ζούμε, καθημερινά συναντάμε έργα του πολιτισμού παλιότερων εποχών, αλλά και σημερινά. Τον πολιτισμό μας φανερώνει ακόμη, εκτός από τα έργα, και η καθημερινή μας συμπεριφορά.

7

Το 2004 διοργανώσαμε με επιτυχία στη χώρα μας τους Ολυμπιακούς και τους Παραολυμπιακούς αγώνες.

❄ Σε τι μοιάζουν και σε τι διαφέρουν οι σύγχρονοι Ολυμπιακοί αγώνες από τους Ολυμπιακούς αγώνες στην αρχαία Ελλάδα;

❄ Γιατί, άραγε, είναι σημαντικό να αθλούμαστε;

Ολυμπιακοί αγώνες στα αρχαία χρόνια

1 Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι ο άνθρωπος πρέπει να ασκεί το μυαλό και το σώμα του. Πώς το πετύχαιναν αυτό;

2 Το μακρύ ταξίδι των Ολυμπιακών αγώνων ξεκινά το 776 π.Χ. στην Ολυμπία. Οι Ολυμπιακοί αγώνες γίνονταν κάθε τέσσερα χρόνια και διαρκούσαν πέντε ημέρες. Στη διάρκεια των αγώνων οι Έλληνες από όλες τις πόλεις έκαναν εκεχειρία: σταματούσαν δηλαδή τους πολέμους και βρίσκονταν μαζί ενωμένοι.

«Όπως την ημέρα δεν υπάρχει πιο ζεστό και πιο φωτεινό αστέρι στον ουρανό από τον ήλιο, ομοίως δεν υπάρχει μεγαλύτερη αθλητική συνάντηση από αυτή των Ολυμπιακών Αγώνων»

Πίνδαρος, 5ος π.Χ. αιώνας

Διαβάζουμε τους στίχους του Πινδάρου. Οι αγώνες βοήθησαν ώστε οι Έλληνες να νιώσουν ενωμένοι. Ήταν πολύ σημαντική εκδήλωση. Πώς το ερμηνεύουμε αυτό; Είναι το ίδιο σήμερα;

3

Γνωρίζουμε αγωνίσματα που γίνονται στους σύγχρονους Ολυμπιακούς αγώνες; Ποιο από αυτά μας αρέσει περισσότερο;

4

Οι Ολυμπιονίκες έπαιρναν ως βραβείο ένα στεφάνι αγριελιάς, τον κότινο, και γνώριζαν πολλές τιμές. Οι συμπολίτες τους γκρέμιζαν μέρος από τα τείχη της πόλης τους για να περάσουν.

✓ Πώς τιμάμε σήμερα τους ολυμπιονίκες;

5

Συζητάμε αυτά που λένε ο πολίτης και ο αθλητής στην επόμενη σελίδα. Μπορούμε να βρούμε ομοιότητες ανάμεσα στην καθημερινή ζωή των πολιτών και στον αθλητισμό;

✓ Αντιστοιχούμε στον πίνακα τις φράσεις που ταιριάζουν.

A Ένας πολίτης της αρχαίας Αθήνας μάς μιλάει	B Ένας αθλητής της αρχαίας Αθήνας μάς μιλάει
<p>Στο σχολείο έμαθα να γυμνάζω το σώμα μου. •</p> <p>Προσπαθώ συνεχώς να γίνομαι καλύτερος. •</p> <p>Σέβομαι τους κανόνες της πόλης μου. •</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Καθημερινά προπονούμαι και βελτιώνομαι για να κερδίζω τον αγώνα μόνο με τις δικές μου δυνάμεις. • Δεν παραβαίνω τους κανονισμούς του αγώνα. • Στον αγώνα είναι απαραίτητο να χρησιμοποιώ εκτός από το σώμα μου και το νου μου.

Σύγχρονοι Ολυμπιακοί αγώνες

6 Αφού πέρασαν 12 περίπου αιώνες από τότε που άρχισαν, οι Ολυμπιακοί αγώνες καταργήθηκαν το 393 μ.Χ. Το 1896 οι Ολυμπιακοί αγώνες διοργανώθηκαν ξανά στην Αθήνα ύστερα από προσπάθειες του Γάλλου Πιερ Ντε Κουμπερτέν και του Δημήτρη Βικέλα.

Σημαία των Ολυμπιακών αγώνων

✓ Τι συμβολίζουν οι πέντε κύκλοι;

7

συμμετοχή, προσπάθεια, ειρήνη, τίμιος
συναγωνισμός, συναδέλφωση, φιλία, γιορτή

Συζητάμε αν οι λέξεις της καρτέλας
χαρακτηρίζουν τους σύγχρονους
Ολυμπιακούς αγώνες.

8

- ✓ Στους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004 πέρασε η ολυμπιακή φλόγα από τον τόπο μας;
- ✓ Τι θα ένιωθες αν ήσουν εσύ ο λαμπαδηδρόμος;

9

**Από το 1896 οι Ολυμπιακοί Αγώνες
διοργανώθηκαν στις παρακάτω πόλεις:**

Αθήνα (Ελλάδα) 1896
Παρίσι (Γαλλία) 1900
Σαιντ Λούις (ΗΠΑ) 1904
Λονδίνο (Μεγάλη Βρετανία) 1908
Στοκχόλμη (Σουηδία) 1912
Αμβέρσα (Βέλγιο) 1920
Παρίσι (Γαλλία) 1924
Άμστερνταμ (Ολλανδία) 1928
Λος Άντζελες (ΗΠΑ) 1932
Βερολίνο (Γερμανία) 1936
Λονδίνο (Μεγάλη Βρετανία) 1948
Ελσίνκι (Φιλανδία) 1952
Μελβούρνη (Αυστραλία) 1956
Ρώμη (Ιταλία) 1960
Τόκιο (Ιαπωνία) 1964
Πόλη του Μεξικού (Μεξικό) 1968
Μόναχο (Γερμανία) 1972
Μόντρεαλ (Καναδάς) 1976
Μόσχα (Ρωσία) 1980
Λος Άντζελες (ΗΠΑ) 1984
Σεούλ (Κορέα) 1988
Βαρκελώνη (Ισπανία) 1992
Ατλάντα (ΗΠΑ) 1996
Σίδνεϊ (Αυστραλία) 2000
Αθήνα (Ελλάδα) 2004
Πεκίνο (Κίνα) 2008
Λονδίνο (Μεγάλη Βρετανία) 2012

.....
.....
.....

- α) Με τη βοήθεια του δασκάλου μας, βρίσκουμε τις παραπάνω πόλεις και χώρες στον παγκόσμιο χάρτη.
 β) Ποιες χρονιές δεν έγιναν Ολυμπιακοί αγώνες;
 Ερευνούμε για ποιους λόγους συνέβη αυτό.

25 Αυγούστου 2004
August 2004

19:00

609 Στίβος
Ολυμπιακό Στάδιο
Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο Αθήνας
Athletics
Olympic Stadium
Athens Olympic Sports Complex

Θύρα Gate	Διάδρομος Aisle	Σειρά Row	Θέση Seat
24	224	9	27

10

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
HELLAS

2004 Σπ. Λούιhs

€ 0,03

Σπύρος Λούιhs,
ολυμπιονίκης στο μαραθώνιο το 1896,
στην Αθήνα

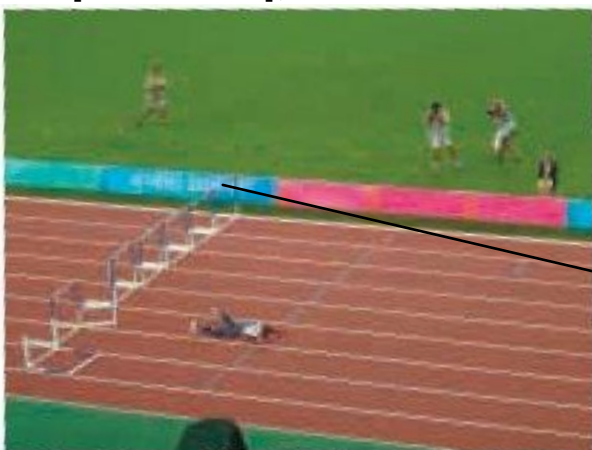
Τι χρειάζεται για να κερδίσει κανείς το χρυσό μετάλλιο;
...Αυτοσυγκέντρωση, πολλή προπόνηση, σκληρή
δουλειά, απομόνωση... και διάβασμα, πολύ
διάβασμα...

Αθανασία Τζουμελέκα,
χρυσή Ολυμπιονίκης στο βάδην, 2004.
(Συνέντευξη στο περιοδικό Ταχυδρόμος, 28/8/2004)

α) Αθλήτριες και αθλητές της χώρας μας
σημείωσαν σημαντικές επιτυχίες και
κατέκτησαν αρκετά ολυμπιακά μετάλλια.
Γνωρίζουμε κάποιους από αυτούς;

β) Ποιο να είναι, άραγε, το καθημερινό πρόγραμμα ενός
ολυμπιονίκη;

γ) Τι θα λέγαμε σ' έναν
αθλητή που αγωνίστηκε,
αλλά τερμάτισε τελευταίος;

→ ATHENS 2004

8

Παραολυμπιακοί αγώνες

11 Παραολυμπιακοί αγώνες: **Παρά** (μαζί, κοντά δίπλα) + **Ολυμπιακοί**, δηλαδή τελούνται μαζί με τους Ολυμπιακούς αγώνες κι έχουν την ίδια αξία. Οι Παραολυμπιακοί αγώνες είναι η μεγαλύτερη αθλητική διοργάνωση στον κόσμο μετά τους Ολυμπιακούς. Συμμετέχουν αθλητές με αναπηρίες. Πραγματοποιήθηκαν για πρώτη φορά στην Αγγλία το 1948.

Σήμα της Παραολυμπιακής Επιτροπής

**Χαρακτηρίζουν τους
Παραολυμπιακούς αγώνες**

**δύναμη, προσπάθεια, θέληση,
επιμονή, αξιοπρέπεια,
αγάπη για τη ζωή**

α) Τι θα γράφαμε σε ένα συγχαρητήριο τηλεγράφημα προς κάποια αθλήτρια ή κάποιον αθλητή που συμμετείχε στους Παραολυμπιακούς αγώνες;

β) Πολλά από τα αγωνίσματα είναι ίδια με αυτά των Ολυμπιακών αγώνων. Υπάρχουν όμως και μερικά που γίνονται μόνο στους Παραολυμπιακούς αγώνες. Ένα από αυτά είναι το άθλημα «μπότσια». Τι γνωρίζουμε για το άθλημα αυτό;

Ημερήσιο
Εισιτήριο

9

12

Μοιραζόμαστε το παιχνίδι, διασκεδάζουμε,
γυμνάζουμε το σώμα μας, προσπαθούμε

€ 5,00

2004
ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
HELLAS

2004

€ 0,05

HELLAS ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

91 / 127-128

**Συζητάμε για τα ατομικά αθλήματα που γνωρίζουμε.
Χρειάζεται να πιστεύουμε ότι θα γίνουμε πρωταθλητές
για να ασχοληθούμε με κάποιο άθλημα;**

13

**Σ' ένα ομαδικό άθλημα συνεργάζονται πολλοί αθλητές
και μοιράζονται την προσπάθεια. Συζητάμε για ομαδικά
αθλήματα που γνωρίζουμε.**

✓ Τι νιώθουμε όταν παίζουμε ένα ομαδικό παιχνίδι;

14

**Ορισμένοι αθλητές και αθλήτριες για να
νικήσουν παίρνουν απαγορευμένες
ουσίες. Κάνουν καλό στην υγεία τους;**

**✓ Πόσο ταιριάζει η συμπεριφορά τους με όσα
χαρακτηρίζουν τους Ολυμπιακούς αγώνες στην
αρχαία Ελλάδα και τον πολιτισμό μας;**

Μήπως θα έπρεπε, τελικά, όλοι όσοι συμμετέχουν στους αγώνες να παίρνουν βραβείο; Εσείς τι λέτε;

15

Ένα βήμα πιο πέρα

Στην αρχαία Ελλάδα στους Δελφούς, στην Αθήνα και αλλού, εκτός από τους αθλητικούς αγώνες διεξάγονταν και μουσικοί, ποιητικοί και θεατρικοί αγώνες. Πού θα ψάξουμε;

Ποιον θα ρωτήσουμε; Σχεδιάζουμε τα βήματά μας.

Αξίζει να διαβάσουμε

Οι αρχαίοι Έλληνες μορφώνονταν για να ασκούν το νου τους και γυμνάζονταν για να ασκούν το σώμα τους. Έπαιρναν μέρος σε πολλούς αθλητικούς αγώνες. Πιο σημαντικοί ήταν οι Ολυμπιακοί αγώνες, που γίνονταν κάθε τέσσερα χρόνια στην Ολυμπία. Εκεί, Έλληνες από όλες τις πόλεις άφηναν τα όπλα και ειρηνικά, με σεβασμό στους κανόνες, συμμετείχαν και συναγωνίζονταν σε διάφορα αθλήματα με βραβείο ένα στεφάνι από αγριελιά, τον κότινο.

Σήμερα, αθλήτριες και αθλητές από όλο τον κόσμο συμμετέχουν στους Ολυμπιακούς και Παραολυμπιακούς αγώνες, που διοργανώνονται κάθε τέσσερα χρόνια σε διαφορετικές πόλεις και χώρες της γης. Άνθρωποι με διαφορετική γλώσσα, διαφορετικές συνήθειες, διαφορετικές θρησκείες και από διαφορετικούς πολιτισμούς συμμετέχουν ειρηνικά σε μια μεγάλη γιορτή.

10

Ανασκόπηση

1

Αξίζει να διαβάσουμε... και να συμπληρώσουμε

Πολιτισμός είναι όλα αυτά που δημιουργήσαν οι άνθρωποι που έζησαν στον τόπο μας από τα αρχαία χρόνια, αλλά και αυτά που θα αφήσουμε εμείς στις επόμενες γενιές, όπως η γλώσσα που μιλάμε, οι συνήθειες μας κ.ά. Οι Έλληνες ανέπτυξαν σπουδαίο πολιτισμό από την αρχαιότητα.

Οι αρχαίοι Έλληνες συμμετείχαν σε συγκεντρώσεις και συζητήσεις στην αγορά.

Τους ενδιέφερε η μόρφωση των παιδιών. Πήγαιναν στο θέατρο για να διασκεδάσουν και να μορφωθούν.

Πώς ήταν το θέατρο;

Οι Ολυμπιακοί αγώνες ήταν ένα μεγάλο αθλητικό γεγονός της αρχαίας Ελλάδας που ένωνε όλους τους Έλληνες. Ήταν κομμάτι του πολιτισμού τους. **Πού γίνονταν, πότε και ποιο ήταν το έπαθλο;**

Σήμερα οι Ολυμπιακοί και οι Παραολυμπιακοί αγώνες είναι το μεγαλύτερο παγκόσμιο αθλητικό γεγονός. Αθλητές απ' όλο τον κόσμο βρίσκονται μαζί και αγωνίζονται. Είναι τιμή για έναν αθλητή να συμμετέχει σ' αυτούς. Είναι μια μεγάλη γιορτή του αθλητισμού και του πολιτισμού.

Παράδοση είναι οι συνήθειες, τα έθιμα, τα τραγούδια, οι χοροί και άλλα που παραδίδονται προφορικά από γενιά σε γενιά. Σήμερα ο τρόπος ζωής έχει αλλάξει, συνεχίζουμε όμως να έχουμε πολλά έθιμα που υπάρχουν από παλιά. **Ποια έθιμα;**

2 Βασικό λεξιλόγιο

πολιτισμός, εκπαίδευση, συμπόσια, τέχνες, θέατρο, Ολυμπιακοί αγώνες, κόντινος, αγωνίσματα, ολυμπιακή φλόγα, λαμπαδηδρόμος, μετάλλια, ολυμπιονίκες, Παραολυμπιακοί αγώνες, παράδοση, συνήθειες, έθιμα, τραγούδια, χοροί, τρόπος ζωής, συμπεριφορά

3

Πηγαίνουμε στη «ζωγραφιά από λέξεις» και συμπληρώνουμε.

4

Πώς φτάσαμε ως εδώ;

Τι μας άρεσε;

Τι μας δυσκόλεψε;

Τι θέλουμε να κρατήσουμε από όσα μελετήσαμε;

Πώς τα μελετήσαμε;

Τι άλλο θα θέλαμε να μελετήσουμε;

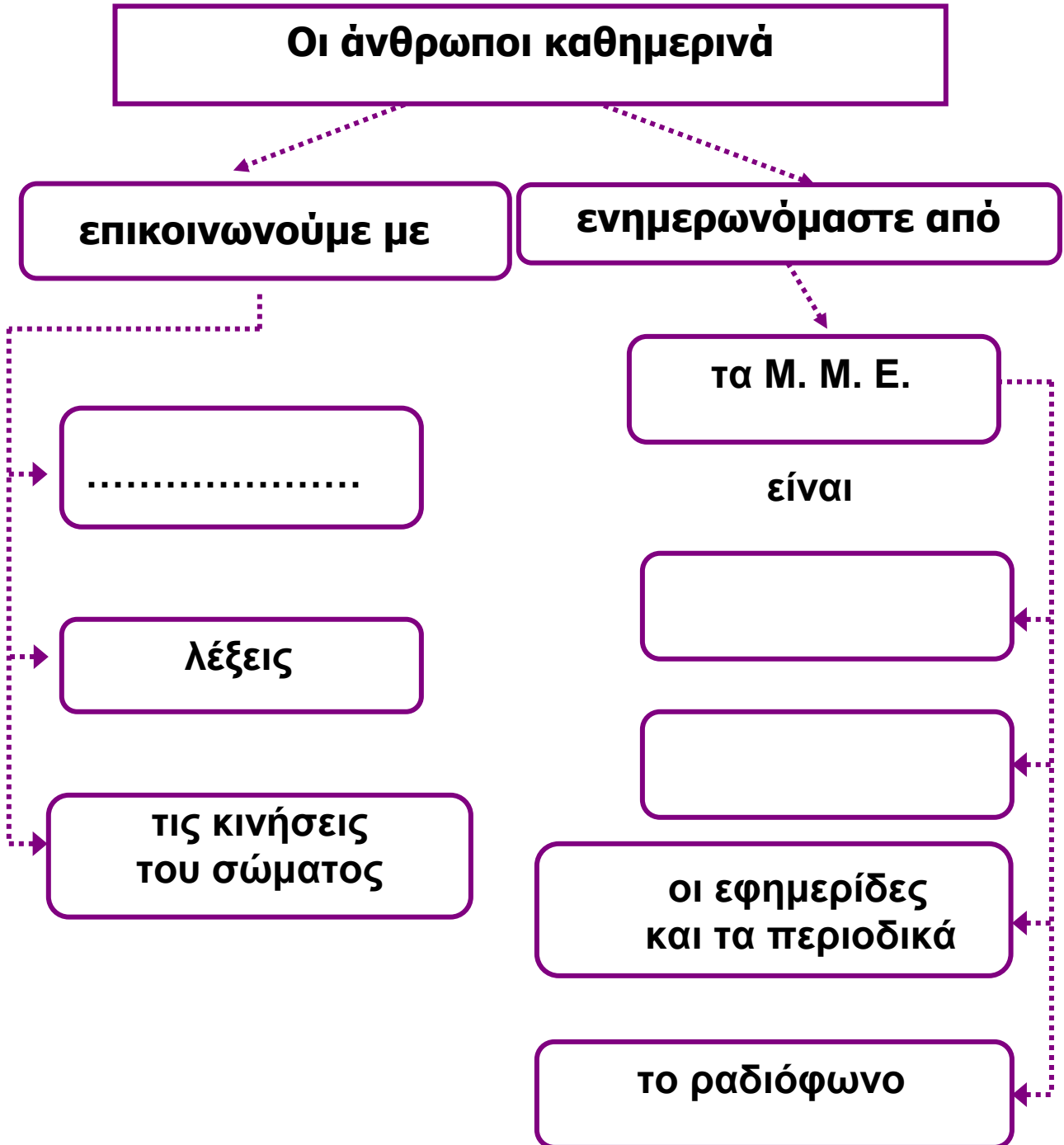

Δραστηριότητες
της Ανασκόπησης

Ενότητα 8

Επικοινωνούμε και ενημερωνόμαστε

Μια «ζωγραφιά από λέξεις»

Κεφάλαιο 1

Επικοινωνούμε και ενημερωνόμαστε

- Να τηλεφωνήσουμε στο θείο Γιώργο για χρόνια πολλά.
  - Μήπως να του στείλουμε ευχές με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο;
  - Και γιατί δεν πάμε σπίτι του, να του ευχηθούμε από κοντά;
- ❄ Γιατί είναι ανάγκη να επικοινωνούμε;
- ❄ Με ποιους τρόπους επικοινωνούμε;

Επικοινωνούμε έτσι...

1

Οι άνθρωποι επικοινωνούμε με διάφορους τρόπους.

- ✓ Ποιους τρόπους παρουσιάζουν οι εικόνες της προηγούμενης σελίδας;
- ✓ Λέμε κι άλλους τρόπους που γνωρίζουμε.

2 α) Ο Ορφέας μάς έστειλε ένα μήνυμα γραμμένο σε «μυστικό κώδικα».

Εοιυμμαεινχοαςρ

⇒ Είναι εύκολο να καταλάβουμε τι μας λέει στο μήνυμα του ο Ορφέας; Γιατί;

✓ Για να διαβάσουμε το μυστικό μήνυμα, αρκεί να βάλουμε κάτω από κάθε γράμμα έναν αριθμό από το 1 έως το 15.

✓ Γράφουμε πρώτα τα γράμματα που αντιστοιχούν στους μονούς αριθμούς στη γραμμή του παρακάτω πίνακα που έχει τίτλο «Η λύση του κώδικα». Συνεχίζουμε γράφοντας τα γράμματα που αντιστοιχούν στους ζυγούς αριθμούς.

Γράμματα: Ε ο ι υ μ μ α ε ι ν χ ο α ς ρ

Αριθμοί: 1 2 □ □ □ 6 □ □ □ □ □ □ □ □ 15

Η λύση του κώδικα: □ □ μ □ □ χ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ ς

⇒ Ποιο είναι το μήνυμα που μας έστειλε ο Ορφέας;

夏天

...μπορούν να τα διαβάσουν
όσοι ξέρουν κινέζικα.

Όσα είναι γραμμένα
σ' αυτούς τους δίσκους
κανένας δεν κατάφερε
να τα διαβάσει μέχρι σήμερα...

β) Ένας άλλος κώδικας είναι τα σύμβολα των
Μαθηματικών (π.χ. =, +, -, <, >, κ.λπ.)

3 «Τα λόγια ξεχνιούνται, τα γραπτά μένουν»

α) Δύο από μας συζητούν για κάποιο βιβλίο ή περιοδικό
που διάβασε ο ένας και προτείνει στον άλλον να το
διαβάσει κι αυτός. Ο άλλος ρωτά για το θέμα του, τους
ήρωες, τις εικόνες του κ.λπ.

Οι υπόλοιποι παρακολουθούμε το διάλογο.

β) Αποφασίζουμε να στείλουμε γράμμα με το ηλεκτρονικό
ταχυδρομείο (e-mail) σ' ένα φίλο μας, για να του
προτείνουμε να διαβάσει κι εκείνος το συγκεκριμένο
βιβλίο ή περιοδικό.

Γράφουμε στον πίνακα της τάξης μας την επιστολή μας.

4

Κανόνες επικοινωνίας

Όταν επικοινωνούμε, ακολουθούμε κανόνες. Βρίσκουμε μερικούς κανόνες που είναι ανάγκη να ακολουθούμε όταν:

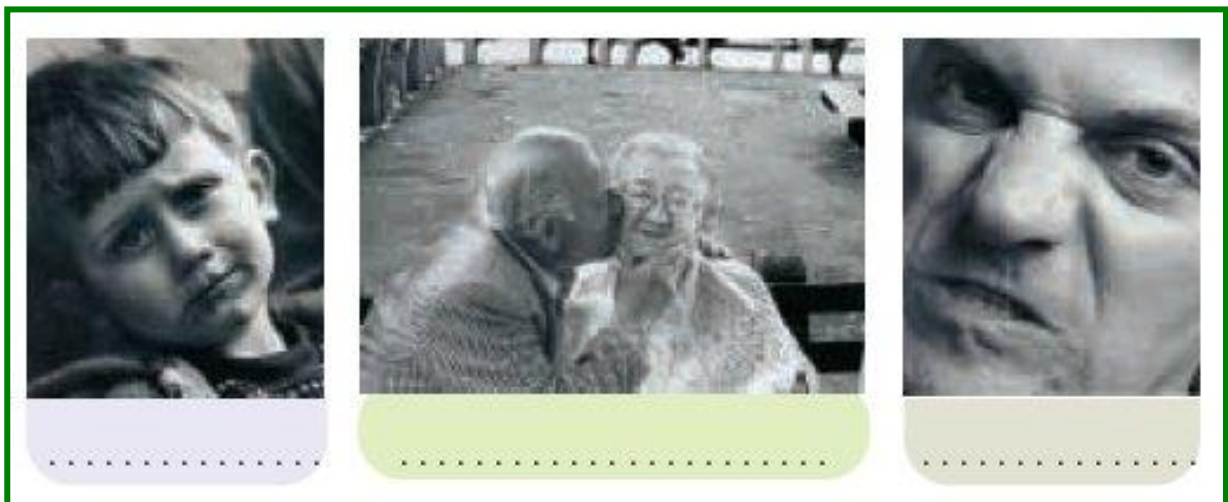
- ✓ μιλάμε σε κάποιον
π.χ. όταν διηγούμαστε στη γιαγιά μας την επίσκεψη μας σε ένα μουσείο
- ✓ ακούμε κάποιον να μιλάει
π.χ. όταν μια συμμαθήτριά μας διηγείται μια ιστορία.

1

...επικοινωνούμε κι αλλιώς

5

«Μιλάμε» και με τις εκφράσεις του προσώπου μας.

- ✓ Γράφουμε κάτω από κάθε εικόνα τη λέξη που ταιριάζει:

οργή

λύπη

αγάπη

6 Φανταζόμαστε ότι δεν μπορούμε να μιλήσουμε.

Επιλέγουμε ένα από τα παρακάτω συναισθήματα και βρίσκουμε όσους τρόπους μπορούμε για να το παρουσιάσουμε στις άλλες ομάδες.

✓ Χρησιμοποιούμε το σώμα μας, τα χέρια μας, το πρόσωπό μας κ.λπ. Τα συναισθήματα είναι:

χαρά, ντροπή, πόνος, λύπη, τρόμος

7

Τι μας «λένε» τα παρακάτω σύμβολα ;

Αξίζει να διαβάσουμε

Καθημερινά ερχόμαστε σε επαφή με άλλους ανθρώπους, ανταλλάσσουμε απόψεις, πληροφορίες και μηνύματα, συμφωνούμε, διαφωνούμε, εξηγούμε, συνεργαζόμαστε, λέμε αστεία. Για να μπορούμε να επικοινωνούμε, χρησιμοποιούμε τους ίδιους κώδικες, π.χ. μιλάμε την ίδια γλώσσα. Ακόμη, ακολουθούμε κάποιους κανόνες. Για παράδειγμα, όταν διηγούμαστε ένα γεγονός στους φίλους μας, περιγράφουμε με ακρίβεια όλα όσα συνέβησαν, χρησιμοποιούμε τις κατάλληλες λέξεις, αλλάζουμε τον τόνο της φωνής μας όπου χρειάζεται, χρησιμοποιούμε τα χέρια μας ή το σώμα μας.

Επικοινωνούμε, λοιπόν, με διάφορους τρόπους. Με λέξεις, όταν μιλάμε, γράφουμε, τραγουδάμε, διαβάζουμε. Χωρίς λέξεις, με τα μάτια μας, με τις εκφράσεις του προσώπου μας, με τα χέρια μας, με όλο μας το σώμα, ακόμη και με σύμβολα.

Με την επικοινωνία οι άνθρωποι ανταλλάσσουμε ιδέες, μορφωνόμαστε, ερχόμαστε πιο κοντά, έχουμε καλύτερες σχέσεις. Για να επικοινωνούμε καλύτερα, αποφασίσαμε να εργαζόμαστε σε ομάδες στην τάξη μας.

2

Κεφάλαιο 2

Ξεπερνάμε τις δυσκολίες στην επικοινωνία

Με τον αδερφό της Μαρίνας που γεννήθηκε με προβλήματα στην ακοή, είμαστε φίλοι και παίζουμε συχνά όλοι μαζί.

❄ Πώς επικοινωνούμε με κάποιον που δεν μπορεί να δει, να ακούσει ή να μιλήσει;

1 Δυσκολευτήκαμε ποτέ να επικοινωνήσουμε; Για ποιους λόγους; Διηγούμαστε την ιστορία.

Πώς θα κάνω ανάληψη από αυτό το μηχάνημα;

ΑΤΕnet 24 ώρες εξυπηρέτηση

Πρέπει να πάρω τα e-mail μου...

Δεν καταλαβαίνω τι λες.

2

Τι προβλήματα αντιμετωπίζει όταν προσπαθεί να επικοινωνήσει:

- ✓ ένας ηλικιωμένος άνθρωπος με ένα νεαρό;
- ✓ ένα μωρό με τη μητέρα του;
- ✓ ένας άνθρωπος που δεν μπορεί να δει, να ακούσει ή να μιλήσει με όλους εμάς;
- ✓ ένας άνθρωπος που δε γνωρίζει να γράφει και να διαβάζει;
- ✓ ένας άνθρωπος που δε γνωρίζει να χρησιμοποιεί την τεχνολογία, δηλαδή τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, το κινητό τηλέφωνο, τα αυτόματα μηχανήματα έκδοσης εισιτηρίων, τα αυτόματα μηχανήματα των τραπεζών κ.λπ.;
- ✓ ένας άνθρωπος που δε γνωρίζει ξένες γλώσσες και θέλει να επισκεφθεί μία άλλη χώρα;

Επιλέγουμε ένα από τα παραπάνω θέματα. Συζητάμε πώς μπορούν να ξεπεραστούν τα προβλήματα αυτά.

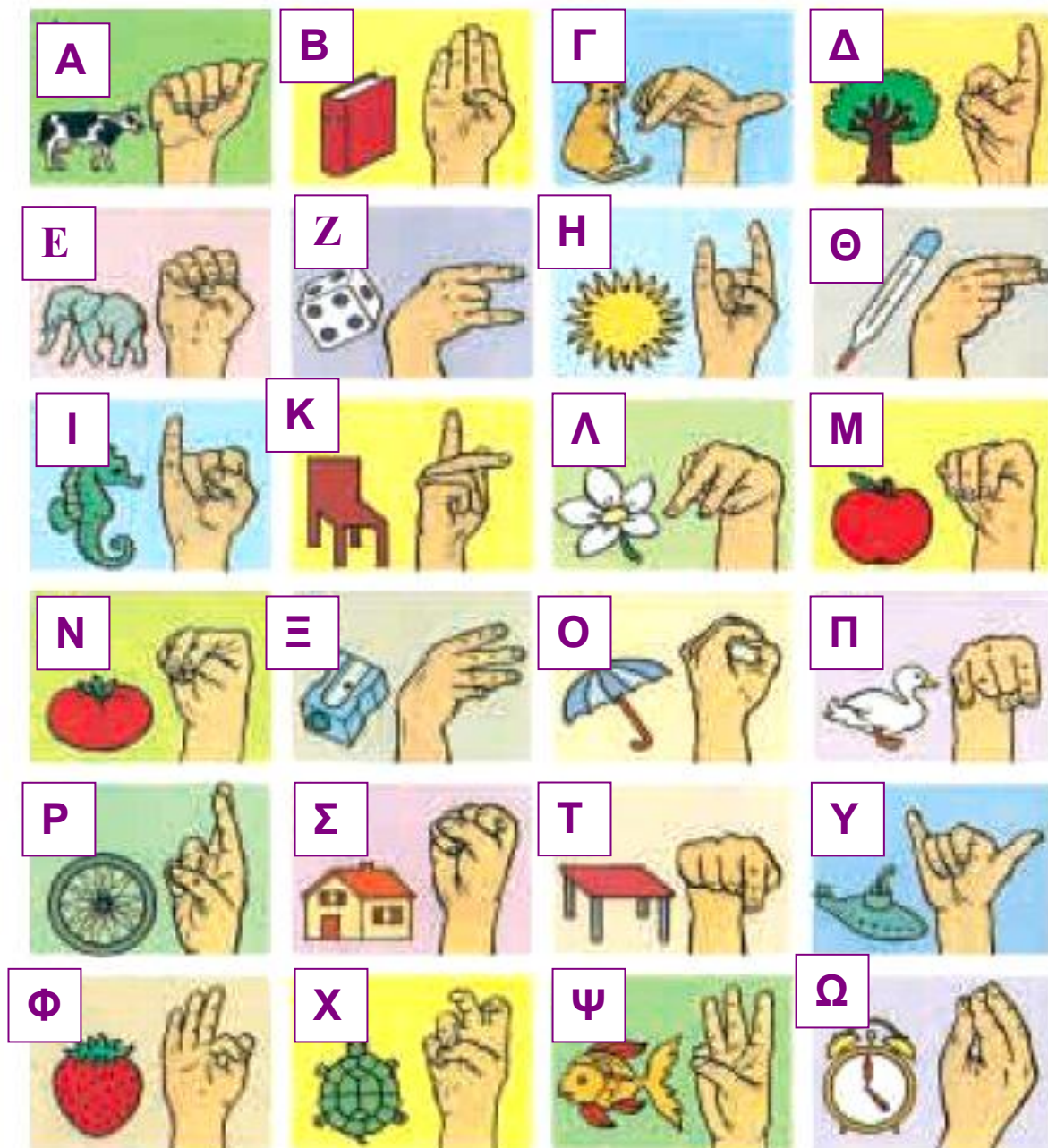
3

Οι άνθρωποι που δε βλέπουν, δεν μπορούν να διαβάσουν ένα βιβλίο ή ένα περιοδικό από αυτά που διαβάζουμε εμείς. Πώς πρέπει, λοιπόν, να τυπωθούν για να μπορούν να τα διαβάσουν αυτοί;

4

Τα άτομα που έχουν προβλήματα στην ακοή και στην ομιλία επικοινωνούν μαζί μας με τη νοηματική γλώσσα και διαβάζοντας τα χείλη μας.

α) Κλείνουμε καλά τ' αυτιά μας και προσπαθούμε να καταλάβουμε μία πρόταση που θα μας πει ένας συμμαθητής μας διαβάζοντας τα χείλη του. Πόσο εύκολο είναι;

Το δακτυλικό αλφάβητο προέρχεται από το έργο ΣΕΠΠΕ του Π. Ι. « Νόημα στην Εκπαίδευση»

β) Παρουσιάζουμε στη νοηματική γλώσσα με το δακτυλικό αλφάβητο μία από τις παρακάτω λέξεις:

ΓΑΛΑ

ΦΙΛΟΣ

ΜΗΛΟ

ΠΑΙΔΙ

ΓΛΥΚΟ

5 Κάποιοι συμμαθητές μας δυσκολεύονται, όταν προσπαθούν να διαβάσουν ή να γράψουν. Αυτό συμβαίνει, επειδή μπερδεύουν γράμματα που μοιάζουν στο άκουσμά τους. Ας μπούμε για λίγο στη θέση τους:

- ✓ Ξαναγράφουμε την παρακάτω φράση, γράφοντας αντί για «ε» τον αριθμό 3, αντί για «θ» το γράμμα «φ» και αντί για «ν» το γράμμα «μ».

«Οι άνθρωποι επικοινωνούμε καθημερινά»

.....
.....
.....
.....
.....

- ✓ Προσπαθούμε να διαβάσουμε την παραπάνω πρόταση. Πόσο εύκολο είναι;

Ανάγνωση με το σύστημα «Μπράιγ»

Αξίζει να διαβάσουμε

Όταν κάποιος από εμάς έχουμε προβλήματα στην όραση, την ακοή ή την ομιλία, δυσκολευόμαστε στην επικοινωνία. Άνθρωποι σε μεγάλη ηλικία, αρκετές φορές, δεν μπορούν να καταλάβουν τη γλώσσα που μιλούν οι νέοι.

Βρίσκουμε διάφορους τρόπους για να ξεπερνάμε τις δυσκολίες αυτές. Μαθαίνουμε τη νοηματική γλώσσα και επικοινωνούμε με τους ανθρώπους που δεν μπορούν να ακούσουν ή να μιλήσουν. Γράφουμε βιβλία με κατάλληλο τρόπο, όπως με το σύστημα «Μπράιγ», ώστε να μπορούν να τα διαβάσουν οι τυφλοί.

3

Κεφάλαιο 3 Ενημέρωση με χίλιους τρόπους

Πώς πληροφορούμαστε αμέσως το αποτέλεσμα του αγώνα της εθνικής μας ομάδας ποδοσφαίρου, όταν αγωνίζεται σε μια άλλη χώρα; Πώς ενημερωνόμαστε σήμερα;

❄ Πώς ενημερώνονταν οι άνθρωποι παλιότερα για όσα συνέβαιναν;

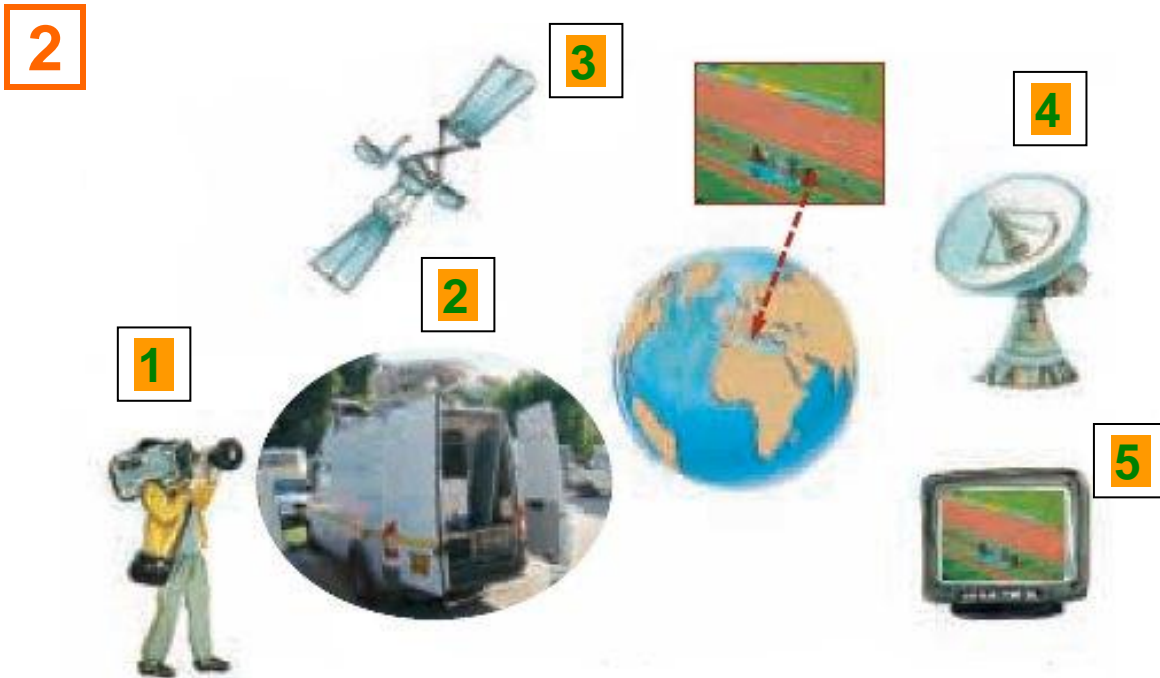
Η ενημέρωση σήμερα

1 α) Διαβάζουμε το κείμενο. Πώς άραγε η περιπέτεια των παιδιών μαθεύτηκε σε όλη τη χώρα, και μάλιστα τόσο γρήγορα;

Η ΑΠΟΨΙΣ

... Η περιπέτεια των παιδιών έλαβε τέλος. Μέχρι το βράδυ όλα είχαν γυρίσει στα σπίτια τους. Οι γονείς τους τα υποδέχτηκαν με αγκαλιές και φιλιά. Δεν ήταν όμως μόνο οι γονείς που ανησύχησαν, αλλά και όλοι σχεδόν οι Έλληνες, αφού η είδηση είχε διαδοθεί στη χώρα σαν αστραπή.

β) Συζητάμε για ένα γεγονός που συνέβη κάπου μακριά και εμείς το μάθαμε σχεδόν αμέσως. Πώς ενημερωθήκαμε;

Σήμερα τα νέα μεταδίδονται πολύ γρήγορα σαν να είναι ο κόσμος μια γειτονιά.

Παρατηρούμε την εικόνα και συζητάμε πώς τα παιδιά ενημερώνονται για τους Ολυμπιακούς αγώνες, που γίνονται τόσο μακριά από τη χώρα τους.

Κάθε πρόταση αντιστοιχεί σε μία από τις παραπάνω εικόνες. Γράφουμε στα τετράγωνα τους αντίστοιχους αριθμούς:

- Ο δορυφόρος στέλνει το σήμα στην κεραία του τηλεοπτικού σταθμού.
- Ο εικονολήπτης καταγράφει το γεγονός, με την τηλεοπτική κάμερα.
- Η εικόνα από το φορτηγάκι του τηλεοπτικού σταθμού στέλνεται στο δορυφόρο.
- Η κεραία μας λαμβάνει το σήμα κι έτσι παρακολουθούμε το γεγονός από την τηλεόραση.
- Η εικόνα από την τηλεοπτική κάμερα πηγαίνει στο φορτηγάκι του τηλεοπτικού σταθμού.

3 Εκτός από την τηλεόραση, με ποιους άλλους τρόπους μπορούμε να ενημερωθούμε για το αποτέλεσμα του αγωνίσματος που μας αρέσει;

4 Συζητάμε ποια είναι συνήθως τα θέματα των ειδήσεων που διαβάζουν, ακούν ή παρακολουθούν οι μεγάλοι.

Η ενημέρωση την εποχή του παππού και της γιαγιάς

5 Παρατηρούμε τις εικόνες. Συγκρίνουμε τα σημερινά μέσα ενημέρωσης με αυτά που υπήρχαν την εποχή του παππού και της γιαγιάς.

ασύρματος

Ο παπούς του Ορφέα όταν ήταν παιδί

ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΒΗΜΑ

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΝΕΑ

Η ενημέρωση άλλοτε και σήμερα

6

Συμπληρώνουμε τις παρακάτω καρτέλες.

Παλιότερα, οι άνθρωποι ενημερώνονταν με τις εφημερίδες, ...

.....

.....

.....

.....

.....

Σήμερα ενημερωνόμαστε με τις εφημερίδες,

.....

.....

.....

.....

.....

7

Βρίσκουμε το μέσο ενημέρωσης που ...

- ✓ θέλει και το «ποντίκι» του...
- ✓ μας θέλει απέναντί του να παρακολουθούμε...
- ✓ θέλει «τα αυτιά μας ανοιχτά»...
- ✓ κυκλοφορεί καθημερινά και διαβάζεται...
- ✓ κυκλοφορεί κάθε βδομάδα ή κάθε μήνα...

Αξίζει να διαβάσουμε

Στις μέρες μας ενημερωνόμαστε γρήγορα, όπου και αν ζούμε, με τις εφημερίδες, το ραδιόφωνο, την τηλεόραση, τα περιοδικά και το διαδίκτυο. Όλα αυτά τα λέμε Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.).

Τα Μ.Μ.Ε. μάς πληροφορούν για όσα συμβαίνουν στον κόσμο, στη χώρα μας, στον τόπο μας. Τα πολλά και διαφορετικά Μ.Μ.Ε. μάς βοηθούν να ενημερωνόμαστε για τα γεγονότα που μας ενδιαφέρουν, με όποιον τρόπο μάς εξυπηρετεί.

4

Κεφάλαιο 4 Μπροστά στην τηλεόραση...

Αν και ήταν Σάββατο, ο Ορφέας και η αδερφή του ξύπνησαν νωρίς νωρίς και στήθηκαν μπροστά στην τηλεόραση για να παρακολουθήσουν την αγαπημένη τους εκπομπή.

❄ Άραγε τι προσέχουμε όταν παρακολουθούμε τηλεόραση;

1

α) Παρατηρούμε την εικόνα και επιλέγουμε κάποιον από τους ανθρώπους που παρακολουθούν τηλεόραση.

Συμπληρώνουμε την πρόταση:

.....βλέπει τηλεόραση,
επειδή .....

.....

.....

.....

.....

.....

β) Ανακοινώνουμε αυτά που γράψαμε στην τάξη και συζητάμε:

- ✓ Για ποιους λόγους παρακολουθούν τηλεόραση οι μικροί και για ποιους οι μεγάλοι;
- ✓ Ποιοι λόγοι είναι κοινοί σε όλες τις ηλικίες;

2 Τόσα πολλά... πολλά κανάλια και εκπομπές!

Συζητάμε τα παρακάτω θέματα και γράφουμε:

α) Στην τηλεόραση παρακολουθούμε πολλές εκπομπές με διαφορετικά θέματα. Ποια είδη εκπομπών γνωρίζουμε ή έχουμε δει στην τηλεόραση;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β) Γράφουμε για την αγαπημένη μας εκπομπή.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

γ) Απαντάμε στις ερωτήσεις - Σχολιάζουμε τις απαντήσεις

✓ Ενημερώνονται οι γονείς μας για τις ώρες που παρακολουθούμε τηλεόραση; .....

.....
.....
.....

✓ Πόσες τηλεοράσεις έχουμε στο σπίτι μας; .....

.....
.....
.....

✓ Προγραμματίζουμε με τους γονείς μας από πριν ποια εκπομπή θα παρακολουθήσουμε και για πόση ώρα;

.....
.....
.....
.....

✓ Συζητάμε με τους γονείς μας αυτά που παρακολουθούμε; .....

.....
.....
.....

3

κατάλληλο για όλους

κατάλληλο μόνο για ενήλικους

κατάλληλο - επιθυμητή
η γονική συναίνεση

κατάλληλο για ανήλικους
άνω των 15 ετών

κατάλληλο - απαραίτητη η γονική συναίνεση

- α) Συζητάμε τι σημαίνουν τα παραπάνω σήματα.
- β) Συναντάμε σκηνές ακατάλληλες σε εκπομπές που επιτρέπεται να παρακολουθούμε εμείς τα παιδιά; Τι θα θέλαμε να πούμε γι' αυτό;

Αξίζει να διαβάσουμε

Κάθε μέρα εκατομμύρια άνθρωποι, μικροί και μεγάλοι, βλέπουμε τηλεόραση. Έτσι ενημερωνόμαστε για πολλά πράγματα που συμβαίνουν στον κόσμο, μορφωνόμαστε και διασκεδάζουμε.

Οι εκπομπές που προβάλλονται είναι πολλές και έχουν διαφορετικά θέματα. Δεν είναι όμως όλες κατάλληλες να τις παρακολουθούμε εμείς τα παιδιά. Για παράδειγμα, κάποιες προβάλλονται αργά το βράδυ, ενώ άλλες έχουν σκηνές βίας. Υπάρχουν ακόμα και εκπομπές που δεν αξίζει να τις παρακολουθήσει κανείς, μικρός ή μεγάλος.

Όταν αποφασίζουμε να δούμε τηλεόραση, καλό είναι να συζητάμε από πριν με τους γονείς μας για την ώρα και την εκπομπή που θα παρακολουθήσουμε. Αν μπορούμε, την παρακολουθούμε μαζί τους και τη σχολιάζουμε.

5*

Κεφάλαιο 5

Το διαδίκτυο, ένας πολύπλοκος κόσμος!

Η τάξη του Ορφέα ενημερώθηκε από το διαδίκτυο για τα νέα εκπαιδευτικά προγράμματα του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης.

❄ Τι είναι το διαδίκτυο;

1 Ας παίξουμε

Θα χρειαστούμε:

ένα βιβλίο, δύο λευκά φύλλα χαρτί και ένα νήμα με μήκος ένα μέτρο για κάθε μαθητή

ένα μικρό χαρτόνι και ένα νήμα με μήκος δύο μέτρα για κάθε ομάδα

Ακολουθούμε τα παρακάτω βήματα:

ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

ΟΝΟΜΑ:

ΤΙΤΛΟΣ:

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ:

ΑΛΛΟ:

1ο Βήμα

α) Όλοι μας γράφουμε στο ένα φύλλο χαρτί με κεφαλαία γράμματα τη λέξη «**ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ**» και το καρφισώνουμε στην μπλούζα μας. Ο καθένας από μας έγινε... «υπολογιστής». Το βιβλίο που επιλέξαμε θα είναι το «πρόγραμμά» μας...

β) Γράφουμε στο άλλο φύλλο τη λέξη «**ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ**» και από κάτω συμπληρώνουμε:

- ✓ το όνομά μας
- ✓ τον τίτλο του βιβλίου
- ✓ τους συγγραφείς του
- ✓ οτιδήποτε άλλο θέλουμε σχετικά με το βιβλίο

γ) Καρφισώνουμε στην μπλούζα μας τις «**ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ**» μας και κρατάμε το βιβλίο στο χέρι μας.

Προσοχή! Όσα γράψαμε στο δεύτερο φύλλο χαρτί είναι οι «πληροφορίες» μας. Προς το παρόν δεν μπορούμε να μιλάμε γι' αυτές με κανέναν στην τάξη!

2ο Βήμα

α) Κόβουμε από το χαρτόνι της ομάδας μία ταινία. Γράφουμε τη φράση «**ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ**», τη διπλώνουμε και κολλάμε τις άκρες της. Ένας από μας τη βάζει στο κεφάλι του σαν στεφάνι και γίνεται ο «**ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ**».

β) Καθένας μας παίρνει το νήμα τού ενός μέτρου και το δίνει στον «**ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ**» της ομάδας του. Ο «**ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ**» κρατάει τη μία άκρη του κι εμείς κρατάμε την άλλη.

Τώρα «συνδεθήκαμε», και όλοι στην ομάδα μας μπορούμε να μιλάμε, να συζητάμε μεταξύ μας, να ανταλλάσσουμε τις «πληροφορίες» μας, να κάνουμε ερωτήσεις, να επικοινωνούμε, γίναμε δηλαδή ένα «δίκτυο» υπολογιστών.

Προσοχή! Η επικοινωνία γίνεται μόνο στην ομάδα μας και μόνο με όσους κρατάνε το νήμα στο χέρι τους.

3ο Βήμα

Ο κάθε «**ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ**» δίνει ένα από τα μεγάλα κομμάτια του νήματος στους άλλους «**ΚΕΝΤΡΙΚΟΥΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ**» μέχρις ότου να συνδεθούν μεταξύ τους όλοι οι **ΚΕΝΤΡΙΚΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ**.

Τώρα όλοι οι «**ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ**» του κόσμου, δηλαδή της τάξης, συνδεθήκαμε και γίναμε το «**ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ**»!

Έτσι, όλοι οι μαθητές της τάξης μπορούμε να μιλάμε, να ρωτάμε και να ανταλλάσσουμε τις «πληροφορίες» μας.

Προσοχή! Δεν ξεχνάμε πως όσο μιλάμε, πρέπει να κρατάμε το νήμα στο χέρι μας. Αν κάποιος όμως θέλει να σταματήσει να μιλά και να του μιλάνε, αρκεί να αφήσει το νήμα του, δηλαδή να «αποσυνδεθεί» από το «διαδίκτυο».

Φανταστείτε να συνδεθούν όλα τα σχολεία του κόσμου!

2

Τι νομίζουμε ότι είναι το διαδίκτυο;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Αξίζει να διαβάσουμε

Όλοι οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές στον κόσμο μπορούν να συνδέονται μεταξύ τους και να αποτελούν το διαδίκτυο. Για να συνδεθούν, χρειάζονται ειδικά καλώδια, τηλεφωνικές γραμμές και δορυφόροι.

Όταν συνδέονται λιγότεροι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, τότε σχηματίζεται ένα μικρότερο δίκτυο. Για παράδειγμα, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές των σχολείων της Ελλάδας συνδέονται μεταξύ τους και αποτελούν το Σχολικό Δίκτυο.

Χρησιμοποιούμε το διαδίκτυο για να επικοινωνήσουμε, να ενημερωθούμε, να βρούμε πληροφορίες, να δούμε εικόνες, να παίξουμε.

Όταν χρησιμοποιούμε το διαδίκτυο, είναι αναγκαίο να γνωρίζουμε και να τηρούμε κάποιους κανόνες. Για παράδειγμα, τα παιδιά έχουμε πάντα δίπλα μας τους γονείς μας ή τους δασκάλους μας, όταν συνδεόμαστε με τον υπολογιστή μας στο διαδίκτυο.

6*

Κεφάλαιο 6 Οι εφημερίδες και τα περιοδικά μάς ενημερώνουν...

- ❄ Πώς είναι μία εφημερίδα;
- ❄ Τι θέματα περιέχουν οι εφημερίδες και τα περιοδικά που διαβάζουμε;

1

- α) Ποιες εφημερίδες και περιοδικά γνωρίζουμε;
- β) Πώς εξηγούμε ότι κυκλοφορούν τόσα πολλά;

2

Θα χρειαστούμε μία εφημερίδα για κάθε ομάδα.

- α) Παρατηρούμε την εφημερίδα και συζητάμε για τη μορφή της:

- ✓ Πώς είναι γραμμένα τα κείμενα σε κάθε σελίδα;
- ✓ Πώς εξηγούμε ότι όλοι οι τίτλοι δεν έχουν το ίδιο μέγεθος;
- ✓ Συγκρίνουμε την πρώτη σελίδα με κάποια άλλη. Σε τι μοιάζουν, σε τι διαφέρουν;

β) Ξεφυλλίζουμε την εφημερίδα και συζητάμε για το περιεχόμενό της:

- ✓ Για ποια θέματα μας ενημερώνει;
- ✓ Επιλέγουμε μία είδηση και τη συζητάμε.

3

Τι όνομα θα δίνουμε σε μία εφημερίδα ή ένα περιοδικό:

- ✓ που περιέχει ειδήσεις και πληροφορίες αποκλειστικά από τον τόπο μας (τοπική εφημερίδα)
- ✓ που περιέχει ειδήσεις, παιχνίδια και σκίτσα για παιδιά
- ✓ που περιέχει μόνο αθλητικές ειδήσεις
- ✓ που παρουσιάζει βιβλία που κυκλοφορούν, λογοτεχνικά κείμενα, ποιήματα και συνεντεύξεις συγγραφέων
- ✓ που περιέχει ειδήσεις για την οικονομία, τις τιμές των προϊόντων, το χρηματιστήριο και τις επιχειρήσεις
- ✓ που περιέχει ειδήσεις για πολιτιστικές εκδηλώσεις (π.χ. θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις ζωγραφικής, συναυλίες κ.ά.)
- ✓ που περιέχει ειδήσεις ενός σχολείου (σχολική εφημερίδα)

⇒ Επιλέγουμε και συζητάμε δύο από τα παραπάνω θέματα.

⇒ Ανακοινώνουμε στην τάξη τα ονόματα που δώσαμε.

ΗΜΕΡΗΣΙΟΣ ΠΕΤΕΙΝΟΣ

Ο Άγιος Βασίλης στην πόλη μας!!!

Αξίζει να διαβάσουμε

Οι εφημερίδες και τα περιοδικά είναι και αυτά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Μας ενημερώνουν για πολλά και διαφορετικά θέματα, μεταφέρουν ειδήσεις από την Ελλάδα και τον κόσμο και μας δίνουν χρήσιμες πληροφορίες. Για παράδειγμα, ενημερωνόμαστε για τα νέα μέτρα που ανακοίνωσε το Υπουργείο Παιδείας, διαβάζουμε για την έκρηξη ενός ηφαιστείου, για τον ποδοσφαιρικό αγώνα της Εθνικής μας ομάδας ή για τα φαρμακεία που είναι ανοιχτά την Κυριακή.

Οι εφημερίδες ασχολούνται με θέματα που ενδιαφέρουν όλη την οικογένεια. Για μας τα παιδιά υπάρχουν ειδικές σελίδες που περιέχουν σταυρόλεξα, σκίτσα, παιχνίδια κ.ά.

Κυκλοφορούν ακόμη εφημερίδες και περιοδικά, που άλλα διαβάζονται από παιδιά και άλλα από μεγάλους. Υπάρχουν επίσης περιοδικά που τα θέματα τους ενδιαφέρουν περισσότερο κάποια ομάδα εργαζομένων, για παράδειγμα τους μηχανικούς. Μπορούμε να βρούμε ακόμη περιοδικά για διάφορες δραστηριότητες, όπως για τη διακόσμηση ή για την κηπουρική.

7

Ανασκόπηση

1

Αξίζει να διαβάσουμε... και να συμπληρώσουμε

Οι άνθρωποι ερχόμαστε καθημερινά σε επαφή μεταξύ μας, ανταλλάσσουμε απόψεις, μηνύματα, πληροφορίες. Επικοινωνούμε με πολλούς τρόπους. Ένας απ' αυτούς είναι με λέξεις που λέμε ή γράφουμε. **Με ποιους άλλους τρόπους επικοινωνούμε;**

Όπου και να ζούμε σήμερα, ενημερωνόμαστε για όσα συμβαίνουν στον κόσμο με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. **Ποια είναι τα Μ.Μ.Ε.;**

Η τηλεόραση είναι ένα δημοφιλές μέσο ενημέρωσης. Υπάρχουν πολλά κανάλια και πολλές εκπομπές. Είναι χρήσιμο να προγραμματίζουμε και να επιλέγουμε με τους γονείς μας ποιες εκπομπές θα παρακολουθήσουμε.

Ένα σύγχρονο μέσο ενημέρωσης και επικοινωνίας είναι το διαδίκτυο. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές του κόσμου μπορούν να συνδέονται μεταξύ τους. Τότε αποτελούν το διαδίκτυο, το οποίο χρησιμοποιούμε για διάφορους λόγους. **Ποιους;**

Οι εφημερίδες και τα περιοδικά μάς ενημερώνουν για διάφορα θέματα. **Τι είδους θέματα περιέχουν;**

2 Βασικό λεξιλόγιο

επικοινωνία – επικοινωνούμε, γλώσσα, κανόνες, κινήσεις του σώματος, σύμβολα, νοηματική γλώσσα, σύστημα «Μπράιγ», ενημέρωση – ενημερωνόμαστε, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.), ραδιόφωνο, τηλεόραση, εφημερίδες, περιοδικά, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, δίκτυο, διαδίκτυο, εκπομπές, ειδήσεις, πληροφορίες, προγραμματίζουμε, επιλέγουμε

3

Πώς φτάσαμε ως εδώ;

Τι μας άρεσε;

Τι μας δυσκόλεψε;

Τι θέλουμε να κρατήσουμε
από όσα μελετήσαμε;

Πώς τα μελετήσαμε;

Τι άλλο θα θέλαμε να μελετήσουμε;

Δραστηριότητες
της Ανασκόπησης

Γλωσσάριο

Αμείβομαι: παίρνω χρήματα για τη δουλειά που κάνω.

Ανάγκη: καθετί που χρειαζόμαστε, που μας είναι απαραίτητο για να ζήσουμε,

π.χ. ικανοποιώ την ανάγκη μου για φαγητό.

Αρμόδιος: ο κατάλληλος άνθρωπος στον οποίο θα απευθυνθούμε για να δώσει λύση σε κάποιο ζήτημα που μας απασχολεί.

Δημοκρατία: δημοκρατία έχουμε όταν ο λαός ψηφίζει ελεύθερα στις εκλογές και αποφασίζει ποιοι θα κυβερνήσουν.

Εθελοντής (εθελοντισμός): είμαστε εθελοντές όταν κάνουμε μια πράξη με τη θέλησή μας για το κοινό καλό χωρίς να αμειβόμαστε.

Εισχωρώ: μπαίνω, π.χ. η χερσόνησος είναι ένα κομμάτι στεριάς που εισχωρεί στη θάλασσα.

Εκτρέφω: παρέχω τροφή και κατοικία σε ζώα, κυρίως κατοικίδια, με σκοπό να πάρω τα προϊόντα τους.

Επιβιώνω: καταφέρνω με διάφορους τρόπους να ζω σε κάποιο περιβάλλον.

Επίκαιρο γεγονός: κάποιο γεγονός που συμβαίνει τώρα ή έγινε τον τελευταίο καιρό και συγκεντρώνει το ενδιαφέρον του κόσμου.

Επικοινωνούμε (επικοινωνία): μιλάμε, γράφουμε, συνεννοούμαστε μεταξύ μας, π.χ. τηλεφωνική επικοινωνία.

Επινοώ: σκέφτομαι μια ιδέα που κανένας άλλος δεν είχε σκεφτεί πριν από μένα.

Ζωντανοί οργανισμοί: όλοι όσοι έχουν ζωή, δηλαδή άνθρωποι, ζώα και φυτά.

Κανόνες: τρόποι συμπεριφοράς που πρέπει να ακολουθούμε όλοι, όταν ζούμε μαζί, π.χ. οι κανόνες ενός παιχνιδιού, οι κανόνες της τάξης.

Μαθητεύω: εκπαιδεύομαι, είμαι μαθητής.

Μέλος-μέλη: είναι καθένας που ανήκει σε μια ομάδα, ένα σύλλογο ή μια κοινότητα, π.χ. εσύ, οι συμμαθητές σου, οι γονείς σας, οι γείτονές σας είστε μέλη της κοινότητας όπου ζείτε.

Οικισμός: σύνολο από λίγα σπίτια, το ένα κοντά στο άλλο.

Όχημα: κάθε μεταφορικό μέσο που κινείται, συνήθως, με τροχούς.

Παράβαση (παραβαίνω): κάθε πράξη που είναι αντίθετη με έναν κανόνα, π.χ. είναι παράβαση να περνάμε όταν το φανάρι είναι κόκκινο.

Παρασκευή: η δημιουργία ενός φαγητού, ενός φαρμάκου κ.λπ. με τη βοήθεια μιας συνταγής.

Πολίτης: κάθε κάτοικος ενός δήμου ή ενός χωριού που πληρώνει φόρους και έχει δικαίωμα ψήφου.

Πλειοψηφία: οι περισσότεροι από ένα σύνολο ατόμων.

Ρυπαίνω: λερώνω, βρομίζω.

Σύλλογος: μια ομάδα ανθρώπων που έχουν ίδια ενδιαφέροντα και κοινούς σκοπούς, π.χ. ο Σύλλογος Γονέων του σχολείου.

Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού: συμφωνία που έχει υπογραφεί από όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου για να προστατεύονται τα δικαιώματα των παιδιών.

Συμβούλιο: ομάδα ανθρώπων που έχουν εκλεγεί και αποφασίζουν για διάφορα θέματα, π.χ. το Δημοτικό Συμβούλιο αποφασίζει για τα θέματα του Δήμου.

Συνεδριάζουμε: μαζευόμαστε, συζητάμε και αποφασίζουμε για ένα ζήτημα.

α

Σύνταγμα: ο βασικός νόμος με τον οποίο διοικείται η χώρα και προστατεύονται τα δικαιώματα των πολιτών. Όλοι οι νόμοι που γράφονται στηρίζονται στο Σύνταγμα.

Συντήρηση: ο τρόπος να διατηρούμε κάτι για αρκετό καιρό χωρίς να χαλάει.

Τεχνολογία: όλα όσα να εφευρίσκουν ή κατασκευάζουν οι άνθρωποι, εφαρμόζοντας τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει για να πετύχουν κάποιους πρακτικούς σκοπούς τους και να διευκολύνουν τη ζωή τους.

Τοπίο: καθετί που βλέπει κάποιος όταν κοιτάζει ένα χώρο, συνήθως από μακριά ή από ψηλά, μια έκταση γης.

Τροχοφόρο: καθετί που κινείται με ρόδες.

Φράγματα: τοίχοι που χτίζουμε για να εμποδίσουμε το νερό ενός ποταμού να περάσει σε μια περιοχή ή για να το συγκεντρώσουμε για κάποιο σκοπό, π.χ. για το πότισμα χωραφιών, φράγμα Μαραθώνα κ.ά.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 2ου ΤΟΜΟΥ

ΕΝΟΤΗΤΑ 4. ΦΥΤΑ ΚΑΙ ΖΩΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ (Φυσικό Περιβάλλον και Άνθρωπος - Σχέσεις)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8. Ζώα της θάλασσας	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9. Ζώα του γλυκού νερού	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10. Ένα ζωάκι γεννιέται	11
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	15

ΕΝΟΤΗΤΑ 5. ΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑ (Φυσικές Επιστήμες – Σύστημα και Σχέσεις)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Από πού παίρνουμε ενέργεια;.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ενέργεια, τροφή, ζωή	21
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	23

ΕΝΟΤΗΤΑ 6. ΤΙ ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ ΓΙΑ ΝΑ ΖΟΥΜΕ (Ανάγκες, αγαθά και κατανάλωση - Σχέσεις)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Άνθρωποι και ανάγκες	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Είμαστε παιδιά και έχουμε δικαιώματα.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Άντρες και γυναίκες ίσοι στη ζωή και στην εργασία.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Χρειαζόμαστε όλα αυτά που αγοράζουμε;	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Διαφημίσεις παντού!!!	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Οι συσκευασίες μας πληροφορούν	44
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	51

ΕΝΟΤΗΤΑ 7. Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΜΑΣ (Πολιτισμός)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ο πολιτισμός των αρχαίων Ελλήνων.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η παράσταση αρχίζει	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. «Μαλαματένιος αργαλειός κι ελεφαντένιο χτένι»	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Πολιτισμός σε κάθε βήμα.....	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Νους και Σώμα.....	83
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	94

ΕΝΟΤΗΤΑ 8. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΟΥΜΕ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΝΟΜΑΣΤΕ (Επικοινωνία και Ενημέρωση)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Επικοινωνούμε και ενημερωνόμαστε.....	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ξεπερνούμε τις δυσκολίες στην επικοινωνία.....	103
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Ενημέρωση με χίλιους τρόπους	108
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Μπροστά στην τηλεόραση	113
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Το διαδίκτυο, ένας πολύπλοκος κόσμος!.....	118
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Οι εφημερίδες και τα περιοδικά μάς ενημερώνουν.....	123
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	127

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.